CATONIS
DISTICHA
DE
MORIBUS.

Cum Scholiis *DES. ERASMI* Roterod.

Adjecta ſunt

Dicta Græca Sapientum, interprete Eraſmo Roterodamo.

Eadem per Auſonium, *cum* Eraſmi *doctiſſima Enarratione.*

Mimi Publii, *ex ejuſdem* Eraſmi *reſtitutione, cúmque Scholiis ejuſdem.*

Iſocratis *ad* Demonicum *Oratio Parænetica, longè ad juventutis mores ritè formandos utiliſſima.*

Majori quàm hactenus curâ diligentiâque excuſa.

LONDINI,

Typis E. *Hodgkinſon* & *T. Hodgkin,* Impenſis Societatis Stationariorum, MDCLXXVI.

Libellus elegantiſſimus, qui ſcribitur *CATO*, de præceptis vitæ communis; *Eraſmo Roterodamo* Caſtigatore & Interprete.

Præfatio, cum breviſſimis Præceptis.

CUm animadverterem quàm plurimos homines graviter errare in via Morum, ſuccurrendum & conſulendum eorum opinioni fore exiſtimavi, maximè ut glorioſe viverent, & honorem contingerent. Nunc te, fili chariſſime, docebo quo pacto mores animi tui componas.

Igitur præcepta mea ità legas, ut intelligas: Legere enim, & non intelligere, negligere eſt.

Itaque *Deo ſupplica, Parentes ama.*

Prima pietas eſt in Deum; proxima in parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo ſacrificiis. Amamus Parentes, dum obſervamus & obſequimur. Colimus Cognatos officiis & conſuetudine vitæ.

Magiſtrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris Pædagogus, quem vererentur; nunc Magiſtrum vocant. Et animadverte verborum proprietatem: Deo ſupplicandum eſt, Parentes amandi, Cognati colendi, Magiſter metuendus.

Datum ſerva.

Quod tuæ creditum eſt fidei, id ſerva veluti depoſitum.

Foro te para.

Id eſt, His artibus te exerceas, ut poſſis in foro verſari, hoc eſt, in cauſis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores ſummos. Legi in quibuſdam vetuſtiſſimis codicibus [*Foro pare,*] id eſt, Accommoda te rebus præſentibus, quemadmodum dicimus [*uti foro.*] Cum hoc interpretamento conſentit Græcus *Planudes*; neq;

 dubium

Sold by *John Button*, Bookſeller, at the two *Bibles* and *Crown* on *Tyne Bridg*; where you may be furniſhed with Books, Paper, Parchment, Ink, Ink-horns, Wax, Wafers, Spectacles, Canes, Combs, Mathematical Inſtruments, Mapps, Pictures, the true Spirit of Scurvy-graſs &c. and Books bound after what manner you pleaſe; all at Reaſonable Rates.

Id eſt, Comis in congreſſu.

Iraſci abs re noli.

Nè ſis moroſus. Nam omnino non commoveri, ſtipitis eſt potiùs quam hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt argumentum arrogantis ſtultitiæ. Vel,

Miſerum nè irriſeris.

Sic enim quidam codices habent: hoc eſt, Animi vitia rideri merentur; calamitas miſericordiam meretur potiùs quam riſum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuò; ſed non quibuſlibet, ſed reddituris bonâ fide, ſed dignis officio, denique iis quibus non graveris & dono dare.

Judicio adeſto.

Adſunt advocati: & id olim erat officium præcipuum in amicos, Adeſſe judiciis.

Convivare raró.

Sæpius vocare ad convivium, exhaurit ſubſtantiam: ſæpius ire ad convivium, ſordidum eſt: at rariùs utrumque facere, humanitatis eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem naturæ.

Jusjurandum ſerva.

Non eſt temere jurandum: quod autem juràris præſtandum eſt, niſi ſcelus ſit quod juràris.

Vino tempera.

Eſto moderatus in vino; vel, Abſtine à vino: nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum eſt non pro quavis re, ſed pro defenſione patriæ. Nam, *Carum* more, mercede pugnare turpiſſimum eſt, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temere credideris.

Id eſt, Nè facilis ſis ad credenda quævis quæ dicuntur.

Tu te Conſule.

A teipſo pete conſilium, qui te tuáque optimè noſti. Aut,

[illegible]m eſt quin hæc ſit germana lectiò.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto conſuetudinem; nam primùm talem te judicabunt, cum qualibus conſpexerint te conſuetudinem agere; deinde bonorum convictu reddêris melior.

Ad conſilium nè acceſſeris, antequam voceris.

Ne ingeras teipſum alienis negotiis, ſed accerſitus accedas.

Mundus eſto.

Id eſt, neque ſordidus, neque luxurioſus, ſed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim comitas & affibilitas multorum benevolentiam, & alit partam.

Majori cede.

Id eſt, Noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id eſt, Noli ſævire in eos qui ſunt te inferiores, ſed illis concede nonnihil.

Rem tuam cuſtodi.

Nè profundas temere facultates tuas, nè vel turpiter egeas, vel turpiùs rem pares.

Verecundiam ſerva.

Id eſt, ſerva te incontaminatum ac purum ab inquinamentis libidinum: Caſtum enim, verecundum dicitur. Eſt autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimùm valet: negligentia ſemper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò diſcitur, quod longo vitæ uſu vix aſſequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant ſe lectione, alia ſuper alia ingerentes, neque quicquam inſculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domeſtica negotia tibi curanda ſunt, non aliena.

Blandus eſto.

Id

quorundam etiam ſacerdotum deliciæ.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim eſt reſpicere quantum poſſis, non quantum liceat.

Minorem te non contempſeris.

Nè faſtidias inferiorem te: quod eſt elati, non cordati.

Aliena concupiſcere noli.

Eſto contentus tuis.

Conjugem ama.

Ut omnium fortunarum ſociam.

Liberos erudi.

Filios caſtiga & inſtrue.

Patere legem, quam ipſe tuleris.

Quam conditionem præſcribis aliis, eâdem utere ipſe in alios.

Pauca in convivio loquere.

Ut ſit aliis loquendi locus.

Illud ſtude quod juſtum eſt.

Quod turpe factu eſt, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum eſt: Amor amplectendus. Etiamſi quis parùm dignus eſt qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. I. PRÆFATIO.

Dei Cultus præcipuus. I.

SI Deus eſt animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipue ſit purâ mente colendus.

Vulgus exiſtimabat Deum placari victimis pecudum rebúſque corporeis: verùm cùm Deus ipſe ſit animus, hoc eſt, mens, non corpus, & conſentaneum eſt ſimile gaudere ſimili; nimirum potiſſimùm colendus eſt puritate mentis. Quin & hodie vulgus Chriſtianorum corporeis quibuſdam Ceremoniis colit Deum, cùm gratiſſimus cultus ſit animi pietas. Tales enim adoratores quærit Pater qui in ſpiritu adorent, cùm ipſe ſit ſpiritus. Nulla gratior pietas Divis; quàm ſi vitam illorum imiteris; hoc eſt, temperantiam

Tutò conſule.

Id eſt, Cave à conſiliis periculoſis; vel, Tuta conſilia ſequere. Nam duplex eſt lectio.

Meretricem fuge. Literas diſce.

Ætas enim prima ſtudio literarum optimè coercetur à ſcortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonus benefacito.

Beneficia non ſunt conferenda niſi in bonos: alioquin pereunt.

Maledicus nè eſto.

Id eſt, A convitiis tempera, neq; carpas vitam alicujus.

Exiſtimationem retine.

Bonam famam tuere, nè perdas. Perit enim facile, at non facilè ſarcietur.

Æquum judica.

Id eſt, non ad lucrum, aut ad gratiam; ſed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi ſunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor eſto.

Nam dati pulchrum eſt obliviſci: accepti verò meminiſſe decet.

Ad prætorium ſtato.

Multa enim diſcuntur in agendis cauſis.

Conſultus eſto.

Id eſt, Calleas ſcientiam & morem juris, ut poſſis amicis opitulari.

Utere virtute.

Non viribus, neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non eſſe iraſcendum ſine cauſa. Nunc admonet, juſtam iram moderandam eſſe.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infamis erat & apud Gentiles; nunc principum Chriſtianorum luſus eſt, imo quo-

nullus vitiis careat, ſi quis propriam vitam ad mores propiùs excutiat.

Utilitas Divitiis anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quamvis ſint chara, relinque:
Utilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res chariſſimas abjicere, ſi periculum adferant: veluti gemmas & aurum, quò vita ſit in tuto; aut voluptates, quò valetudini conſulamus. Non enim voluptates ſpectari debent, ſed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Conſtans & lenis, ut res cunque expoſtulat, eſto:
Temporibus mores ſapiens ſine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores ſumere; ut modò gravis ſis, modò lenis, hoc eſt, placidus ac remiſſus pro re próq; loco. Vide num legendum ſit *levis* pro *lenis*, quò magis reſpondet ad *Conſtans*, ut ſit ſenſus, Aliquando perſiſtendum in ſententia, aliquando mutandum conſilium pro tempore. Porrò verſus conſtabit, ſi legas, *Conſtans & levis, ut res cunque expoſtulat, eſto.* Neque dubitem affirmare hanc germanam eſſe lectionem.

Uxori non ſemper aſſentiendum. VIII.

Nil temere uxori de ſervis crede querenti:
Sæpe etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoribus ferme peculiare eſt, ut maritos inſtigent in ſervos; unde monet, ne temere fidem habeant hujuſmodi querelis.

Inſtandum correctioni amici. IX.

Cúmque mones aliquem, nec ſe velit ipſe moneri;
Si tibi ſit charus, noli deſiſtere cœptis.

Non ſatis eſt leviter admonere peccantem amicum; urgendus eſt, inſiſtendum eſt, ut vel improbitate vincas, ſi quid erit quod ad famam illius aut ſalutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verboſos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi ſapientia paucis.

[illegible] cordatis agas, non eſt opus multis verbis. [illegible] contendis, propterea quod ſtultitia [illegible]

[illegible] Amicus

dam, manſuetudinem, caſtimoniam : atque hæc animi ſunt. (*Animus eſt Deus.*) Fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratiſſimum immolâris ſacrificium. (*Purâ mente.*) Nam vulgus, lotis manibus ac pedibus, ad ſacrum accedebat. Tu mentem purga : hujus ſordes Deum offendunt, qui videt ea quæ ſunt in animo, non in corpore. (*Si Deus.*) *Si*, hic non dubitantis eſt, ſed ratiocinantis. (*Ut carmina*) Nam *Virg.* in ſexto *Æneid.* Deum ſpiritum & mentem vocat(*Præcipuè.*) Ut intelligas non damnari cultum corporalem, ſed hunc tamen, nempe animi, eſſe Deo gratiſſimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto ;
Nam diuturna quies vitiis alimenta miniſtrat.

Senſus eſt, Cùm vita vigilia ſit, (juxta *Plinium*) cavendum eſt, nè maximam vitæ partem ſomno perdamus : præſertim cùm è ſomnolentia vitia multa naſcantur & corporis & animi.

Cohibenda Lingua. III.

Virtutem primam eſſe puta, compeſcere linguam ;
Proximus ille Deo, qui ſcit ratione tacere.

Primam] id eſt, Summa maximaque virtus eſt, moderari linguam, nè quid temere loquaris. Deus enim, qui ſapientiſſimus eſt, rarò loquitur, & non niſi neceſſaria, cùm nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus eſt Deo, qui ſapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipſi convenı̂endum eſt. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe :
Conveniet nulli qui ſecum diſſidet ipſe.

Qui ſecum ipſe pugnat, nec ſibi conſtat, huic cum aliis convenire non poteſt. Hoc eſt, Qui moribus eſt inæqualibus, nec ullo certo vitæ inſtituto, is non eſt aptus ad aliorum conſuetudinem.

Nemo temere culpandus. V.

Si vitam inſpicias hominum, ſi denique mores,
Cum culpent alios, nemo ſine crimine vivit.

[illegible] aliorum notant vitia, ſua non [illegible]

Senio bene geſta referenda. XVI.

Multorum dum facta ſenex & dicta recenſes,
Fac tibi ſuccurrant juvenis quæ feceris ipſe.

Senes, qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factáque ſolent referre. Sed curandum eſt, ut ita nos geramus in juventute, ut in ſenectute ſuccurrat nobis, non ſolum quid alii rectè dixerint ac fecerint, verùm etiam quid nos ipſi.

Suſpicionis labes fugienda. XVII.

Nè cures, ſi quis tacito ſermone loquatur:
Conſcius ipſe ſibi, de ſe putat omnia dici.

Cùm videris quoſdam inter ſe ſecretò colloqui, non ſtatim ſuſpiceris eos malè de te loqui. Nam id ſignum eſt hominis mali ſibi conſcii.

In proſperis de adverſis cogitandum. XVIII.

Cùm fueris felix, quæ ſunt adverſa caveto:
Non ſimili curſu reſpondent ultima primis.

In rebus ſecundis, nè quid accidat adverſi cavendum eſt, ſolet enim fortuna ſæpius verti in adverſam, & lætis initiis addere triſtem exitum. Ergò cùm ſecundæ res ſunt maximè, tum maximè meditandum eſt quo pacto adverſam fortunam feras, nè ſi inexſpectata venerit, & improviſum te oppreſſerit calamitas, ſuccumbas.

Mors alterius non ſperanda. XIX.

Cùm dubia & fragilis ſit nobis vita tributa,
In morte alterius ſpem tu tibi ponere noli.

Legendum eſt hoc hæredipetis, & qui teſtamentis inhiant. Fit enim ſæpenumerò, ut qui mortem alterius exſpectat, prior ipſe moriatur, etiamſi junior aut robuſtior fuerit. Nam ipſa hominis vita fragilis & incerta res eſt, & quovis caſu abrumpitur.

Animus in dono æſtimandus. XX.

Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.

Munera ſunt æſtimanda non ſuo pretio, ſed animo donantis. Itaque legimus ſummos principes aquam manu cavâ hauſtam, & malum oblatum, ſumma cum alacritate

per-

Amicus ſibi quiſque. XI.

Dilige ſic alios, ut ſis tibi charus amicus:
Sic bonus eſto bonis, nè te mala damna ſequantur.

Sic amicis utere, ut ipſe tibi ſis proximus; ſic aliis benefac, tibi ipſe ne noceas. In priori verſu eſt venuſta redditio ſimilium, in *Dilige* & *Amicus*; in ſecundo, contrariorum, in *Bonis* & *Mala*.

Rumores ſpargere vetitum. XII.

Rumores fuge, nè incipias novus author haberi:
Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum.

Nè quid in vulgus ſparſeris, propterea quòd rumor ſæpenumerò in ejus caput recidit à quo profectus eſt. Si rumor nil habet periculi, tamen nihil nocet ſiluiſſe; ſi quod habet, nocet locutum eſſe.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promiſſam certò promittere noli:
Rara fides ideo eſt, quia multi multa loquuntur.

Noli certè promittere quicquam alieni promiſſi fiduciâ. Quod in te ſitum eſt, id præſtare potes: alienam fidem præſtare non potes. Et vulgus hominum ad pollicendum facillimum, in præſtando ſæpe fallit.

Judex quiſq; ſui. XIV.

Cùm te quis laudet, judex tuus eſſe memento.
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

Nè teipſum æſtimaveris aliorum laudatione, ſed tuâ ipſius conſcientiâ. Teipſum interroga qualis ſis; & ſi animus tibi reſponderit te longè alium eſſe quàm hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipſi, cui ipſe notior es quàm aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento:
Atque aliis cùm tu beneſeceris, ipſe ſileto.

Beneficii accepti meminiſſe oportet, oblivisci dati. Qui dat beneficium, ejus eſt diſſimulare ſe dediſſe, nè commemorando videatur exprobrare; ejus qui accepit eſt paſſim prædicare, nè videatur ingratus & immemor.

Promiſſio iterata moleſta. XXV.

Quod præſtare potes, nè bis promiſeris ulli:
Nè ſis ventoſus, dum vis urbanus haberi.

Quod non poſſis efficere, nè ſemel quidem eſt promittendum, nè temere facias: porrò quod præſtare poſſis, id iterum atq; iterum promittere jactantiæ eſt, non humanitatis. Moleſta eſt verboſa promiſſio, moleſtior exprobratio. Ars arte deludenda. XXVI.

Qui ſimulat verbis, nec corde eſt fidus amicus:
Tu quoque fac ſimile; ſic ars deluditur arte.

Erga eum qui fuco utitur, tu item contrà utere fuco, &, juxta proverbium: *Cretiza contra Cretenſem.* Satiùs eſt nonnunquam retinere ſimulatum amicum, quam reddere apertum inimicum: id enim fiet, ſi oſtenderis te ſentire fucum. Blandiloquentia ſuſpecta. XXVII.

Noli homines blandos nimiùm ſermone probare:
Fiſtula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Semper ſuſpecta ſit tibi blandiloquentia: nec æſtimes homines ex bene dictis,ſed ex bene factis. Inſidiatur tibi quiſquis admodum blandus eſt. Memento ſic capi & illici aves, videlicet imitatione vocis. Et aſſentatione maxima pars hominum capitur, cum adulator ſeſe ad omnes affectus attemperat.

Liberi Artibus inſtruendi. XXVIII.

Si tibi ſint nati, nec opes; tunc artibus illos
Inſtrue, quò poſſint inopem defendere vitam.

Artem, ut habet proverbium, non ſolùm quævis terra, ſed quævis etiam alit fortuna: unde certiſſimum viaticum eſt Ars, quæ, quocunque terrarum venias, defendet ab egeſtate. At nunc vulgus liberos ſuos divitum aut Principis miniſteriis dedicat, ubi duo ſimul maxima diſcunt mala, Luxuriam & Otium. Porrò, quod hic præcipit pauperibus eſſe faciendum, id ego ſuaſerim divitibus quoque, ut liberos ſuos jubeant artem aliquam diſcere, unde geminum commodum conſequantur: Primum, prima illa ætas, artificio occupata, longè paucioribus inficitur vitiis; deinde, ſi fortuna abſtulerit opes, non erit

perinde ut maximum munus, accepiſſe. (*Accipito placidè*) Alacri vultu, ut oſtendas tibi gratum eſſe. (*Et plenè.*) id eſt, non malignè, ſed candidè ut præ te feras pro exiguo munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cùm te natura creârit;
Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cùm natura nudos produxerit, ſatis intelligere poſſumus divitias alienas eſſe, neque ſecundùm hominis naturam. Si membrum perdas, eſt fortaſſe quod doleas, aliquid tui deceſſit: ſin opes auferantur, aut non contingant, noli valdè cruciari, ſiquidem in his quæ verè ſunt hominis, nihilo plus habent reges quàm pauper. Vis ſcire quid vere tuum ſit? Cogita quid habueris cùm naſcereris.

Mors non formidanda. XXII.

Nè timeas illam quæ vitæ eſt ultima finis:
Qui mortem metuit, quod vivit perdit id ipſum.

Qui mortem timet, non ſolùm non effugit mortem, ſed inſuper hoc ipſum vitæ quod datur perdit, nam anxiè vivere non eſt vivere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo reſpondet amicus;
Incuſare Deum noli, ſed te ipſe coërce.

Nihil eſt acerbius quam amicus ingratus; quod tamen ſi acciderit, non eſt imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpâ, quin potiùs teipſum coërce, nè denuo benefacias ingratis: quidam enim, ſi bene facientibus fortuna non reſpondeat Superos incuſant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum cùm ejus acciderit culpâ qui ſine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Nè tibi quid deſit, quæſitis utere parcè:
Utque quod eſt ſerves, ſemper tibi deeſſe putato.

Utere parcè] id eſt, modicè, non profuſè, [*quæſitis,*] id eſt, patris. Et ut ſerves quod habes, ſemper imaginare tibi deeſſe, ut ſemper aliquid addas. Sera autem (ut inquit *Heſiodus*) in fundo parſimonia eſt.

quibus judicare potes: quæ, ſi bona ſunt, rectiùs uteris; ſi mala, faciliùs tolerabis: quandoquidem, juxta *Plautum*, Nota mala, mala non ſunt. Ignota verò cujuſmodi futura ſint, incertum eſt. Fit autem ſæpenumerò, ut quæ in expetendo putâris prima, in experiendo repudies.

Dies quiſque ſupremus putandus. XXXIII.

Cùm dubia incertis verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quicunque laboras.

Planudes Græcus legit *in certis*, ut ſint duæ dictiones. Cùm igitur vita, per ſe incerta, verſetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa: unuſquiſque enim dies poterat eſſe ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergò in tot vitæ periculis quicunq; dies non eripitur, is in lucro eſt deputandus. (*Quicunq; laboras*) id eſt, quicunq; ſolicitus es & angeris hujus vitæ malis. Tametſi (ut dixi) non ignoro *Planudem* ſecùs expoſuiſſe: ſed non eſt ſententia illum per omnia ſequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus *incertis* unicâ dictione, ad hunc modum, (*cùm vita dubia verſetur,*) id eſt, jactetur (*incertis periculis,*) id eſt, caſibus. Nam pericula hoc minùs à nobis vitari poſſunt, quòd incerta ſunt. Vitâſti naufragium, non vitâſti ruinam; [illegible]lum, incidis in latrones; vitâſti peſtem, morderis [illegible]ra. Mille periculis obnoxia eſt hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obſecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cùm poſſis, interdum cede ſodali:
Obſequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc Diſticho elegantius fingi potuit. Obſecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam, dum obſtinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam reſcindere, quàm ulla in re obſequi animo amici.

Amicitiæ mutua officia. XXXV.

Nè dubites, cùm magna petas, impendere parva:
His etenim rebus conjungit gratia charos.

Amicitiæ

erit cur vel mendicent, vel ad ſordidas aut fœdas artes adigantur, putà, turpe miniſterium, aut militiam.

Res quomodo æſtimandæ. XXIX.

Quod vile eſt, charum; quod charum, vile putato:
Sic tibi nec parcus, nec avarus habeberis illi.

Quod vulgus magni facit, tu contemne; quod vulgus negligit, tu magni facito: ita fiet, ut nec tibi ſis parcus, (audebis enim uti quæ non magni facis,) neque cuiquam videaris avarus, cùm non expetes avidè, neque ſervabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit divitias; minimi facit probitatem & eruditionem. Tu inverte æſtimationem. Res autem cuiq; tales ſunt, qualis eſt de his opinio. Vulgus lautam putat rem pavonem, aut rhombum: tu, contrà, vilem rem putato; & puta rem eſſe lautiſſimam ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis ſordidus, cùm habeas lauta tuo judicio; nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi viles ſunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpare ſoles, ea tu nè feceris ipſe;
Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum.

Turpe eſt committere te, quod doces alios non eſſe committendum. Vita turpis abrogat authoritatem docentis.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod juſtum eſt petito, vel quod videatur honeſtum:
Nam ſtultum petere eſt quod poſſit jure negari.

Quod inhoneſtum eſt à nemine petendum eſt: nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut ſic, Quod injuſtum eſt (id eſt, quod non debetur) jure negari poteſt. Ergò non à quovis petas, ſed ab eo cujus officium eſt præſtare quod petis; nec quidvis, ſed quod cum honeſtate conjunctum eſt. Nam id petitur aliquando, & ab his qui non debent.

Nota ignotis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis:
Cognita judicio conſtant, incognita naſu.

Nè facilè commutes nota cum ignotis, putà amicum, rem, vel vitæ genus; notis enim commodiùs uteris, de quib

Cùm tu *felix*, hoc eſt, lautâ fortunâ, *fueris*; (*interdum dapſilis*) id eſt, liberalis, (*notis, charis, & amicis*) notis, ut vicinis; charis, quos diligis; amicis, ut cognatis: (*ſemper tibi proximus eſto*) interdum in illos ſis beneficus, in te ſemper; & ità amicis ſis amicus, ut tibi ipſi ſis amiciſſimus.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. II. PRÆFATIO.

Telluris ſi forte velis cognoſcere cultum,
Virgilium *legito : quòd ſi magè nôſſe laboras*
Herbarum vires, Macer *tibi carmine dicet.*
Si Romana cupis vel Punica noſcere bella,
Lucanum *quæras, qui Martis prælia dicet.*
Si quid amare libet, vel diſcere amare legendo,
Naſonem *petito : ſin autem cura tibi hæc eſt*
Ut ſapiens vivas, audi quò diſcere poſſis,
Per quæ ſemotum vitiis traducitur ævum.
Ergò ades , & quæ ſit ſapientia diſce legendo.

Hoc eſt, Ex aliis Poetis alia licebit cognoſcere. *Virgilius* in libris *Georg.* docet Agriculturam. *Macer* tradit vires Herbarum : quanquam alius quiſquam fuit hic *Macer* quàm is quem habemus vulgò, ni fallor. *Lucanus* narrat Romanorum civilia bella :ubi legendum arbitror *civica* pro *Punica*;niſi enim de Punicis bellis ſcripſiſſe legitur *Lucanus. Ovidius* tradit artem amandi, & in Elegiis docet amores. Quòd ſi cupis artem & rationem rectè beatéque vivendi cognoſcere, hunc librum legito : is te docebit non vulgares artes & nugas, ſed quo pacto vitam exigas vitiis *ſemotam*; id eſt, liberam & immunem à vitiis.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes, ignotis etiam prodeſſe memento.
Utilius regno, meritis acquirere amicos.

Non ſolùm in amicos oportet eſſe beneficum, verùm ignoti quoque conciliandi ſunt ac devinciendi beneficentiâ, ſi modò poſſis prodeſſe : utilius enim eſt quamplurimos amicos parare *meritis*, id eſt, benefactis, quàm parare

Amicitia conſtat officiis mutuis, & juxta proverbium, *Manus manum fricat.* *Gratiam* hîc vocat Deam benevolentiæ.

Amicitia rixas odit. XXXV.

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta eſt:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Cavendum eſt, nè per iracundiam lis incidat cum amico, propterea quòd ex jurgio reſident in amicis veſtigia quædam, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odium, & non optimè coire ſolet ſemel reſciſſa concordia. Ergò moroſitas omnis & aſperitas debet abeſſe amicitiâ.

Caſtigatio ſine ira. XXXVII.

Servorum ob culpam cùm te dolor urget in iram,
Ipſe tibi moderare, tuis ut parcere poſſis.

Nè punias ſervum aut diſcipulum quandiu ſenſeris te irâ commotum, (peſſimus enim autor rerum gerendarum ira;) ſed priùs temperes animo tuo, ut, ſedatâ iracundiâ, vel ignoſcas, vel mitiùs punias. Ità Philoſophus quidam, *Punirem te*, inquit ſervo, *ni iratus eſſem.* Et *Plato*, ſublato in ſervum baculo, rogatus quid ageret, *Ego*, inquit, *caſtigo hunc intemperantem*: ſeipſum ſignificans irâ concitum.

Patientiâ vince, XXXVIII.

Quem ſuperare potes, interdum vince ferendo;
Maxima enim morum ſemper Patientia virtus.

Maximi animi eſt, cùm poſſis vincere, pati tamen ut vincaris, & negligere adverſarium. Hâc virtute inter mortales non eſt alia præſtantior.

Quæſita ſunt conſervanda. XXXIX.

Conſerva potiùs quæ ſunt jam parta labore:
Cùm labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas.

Faciliùs ac tutius eſt ſervare quod tuo labore quæſitum eſt, quàm ſarcire quod profuſione diminueris ac detriveris: cùm enim laboratur integrâ re, facilè defenditur inopia; verùm cùm laboratur in damno ſarciendo, increſcit & obruit nos egeſtas.

Conſulendum tibi imprimis. XL.

Dapſilis interdum notis, & charus amicis,
Cùm fueris felix, ſemper tibi proximus eſto.

Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, ſocios prudens celare memento:
Nè plures culpent id quod tibi diſplicet uni.

Nè indicaveris amicis, aut nè committas teſtibus aliis, cujus te facti pudeat; ne plures reprehendant, ſi ſcierint, id quod uni tibi diſplicet, ſi ſolus tibi conſcius fueris: hoc eſt, Si quod peccas, pecces ſine arbitris.

Occulta tandem revelantur. VIII.

Nolo putes, pravos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent, & tempore parent.

Nè putes nocentes *lucrari*, hoc eſt, impunè auferre ſua peccata: *latent* quidem, ſed ad tempus; poſtea *parent*, i. e. manifeſtantur: tempus enim & celat & aperit omnia. *Parent* autem dictum eſt pro *apparent*.

Imbecillitas virtute compenſatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli:
Conſilio pollet, cui vim natura negavit.

Noli contemnere inimicum, licet ſit puſillo corpore: nam ſæpe quod corporis viribus detractum eſt, natura addidit ingenii viribus. Quanquam hæc ſententia latiùs patet, nempe, Hominem non eſſe æſtimandum proceritate roboréque corporis, ſed animo potiùs.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

Quem ſcieris non eſſe parem tibi, tempore cede:
Victorem à victo ſuperari ſæpe videmus.

Si ſenſeris tibi rem eſſe cum potentiore, cede ad tempus, & ſine illum penes eſſe victoriam. Nam incidit ſæpenumero opportunitas, ut, mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & ſuperior ſit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, *Vir fugiens & denuò pugnabit*. Quidam ſtultâ pertinaciâ ſtatim aut vincere volunt, aut peſſundari.

Rixandum cum familiaribus non eſſe. XI.

Adverſus notum noli contendere verbis:
Lis minimis verbis interdum maxima creſcit.

Ut antè legiſti, Contra verboſos non eſſe contendendum verbis, ità cum familiaribus rixandum non eſt; quòd ſumma diſcordia ſoleat naſci ex verbis leviſſimis.

regnum. Regnum enim eripi poteſt, amici ſuccurrunt ejecto; & firmiores ſunt quos beneficio adjunxeris quàm quos poteſtate premas.

Arcana non ſcrutanda. II.

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid ſit:
Cum ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura.

Juxta *Socr.* ſententiam, *Quæ ſupra nos nihil ad nos.* Admonet, ut omiſſo ſtudio naturalis Philoſophiæ, ea curemus, quæ ad vitam humanam pertinent, hoc eſt, ad mores componendos, animum malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. III.

Linque metum lethi, nam ſtultum eſt tempore in omni:
Dum mortem metuas, amittis gaudia vitæ.

Eandem ſententiam legis in priore libro. Pro *amittis* arbitror legendum *amittere*. Qui mortis metu ſemper anxius vivit, ſtultè facit: primùm enim, non vivit id quod timet; deinde, ſi quid habet hæc vita jucunditatis, cum ſuo vitio perdit.

Iracundia cavenda. IV.

Iratus de re incerta contendere noli.
Impedit ira animum, ne poſſit cernere verum.

Pyrrhus admonere ſolitus eſt tyrones, ne iraſcerentur; at multò magis cavere oportet iracundiam eos qui diſputant: meliùs enim judicat qui vacat irâ: contrà, ira obſtat animi judicio.

Expendendum ubi opus eſt. V.

Fac ſumptum properè, cùm res deſiderat ipſa:
Dandum etenim eſt aliquid, cùm tempus poſtulat, aut res.

Equidem opinor *promptè* legendum *propere*. Sumptum, cùm neceſſario faciendus eſt, libenter & promptè facito, ne videaris gravatim facere: nam aliquid omnino inſumendum eſt, non paſſim, ſed quoties tempus aut cauſa poſtulat, hoc eſt, in nuptiis, in feſtis, item in amicos.

Fortuna modica tutior. VI.

Quod nimium eſt fugito, parvo gaudere memento:
Tuta magè eſt puppis modico quæ flumine fertur.

Humilis fortuna tutior eſt quàm excelſa, ut navis tutior quæ in parvo eſt flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus natat.

Occulta

affectantis inanem gloriam: nam & qui ſe vituperat, ob id facere videtur, ut refellatur ab aliis, & diverſa audiat.

Parſimonia. XVII.

Utere quæſitis modicè, dum ſumptus abundat.
Labitur exiguo, quod partum eſt tempore longo.

Sera in fundo parſimonia: dum adhuc multum ſupereſt, incipe parciùs uti; citiùs enim effluunt parta quàm colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Inſipiens eſto cùm tempus poſtulat aut res:
Stultitiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt.

Aliquando ponendum eſt ſupercilium, & remittenda ſeveritas, ut in conviviis, in luſu deponenda perſona ſapientis, ſumenda perſona ſtulti, præſertim inter ſtultos; at ità ut ſtultum agas, non ut ſtultus fias: ſumma enim prudentia eſt ſervire tempori. *Loco*, id eſt, cùm eſt opportunum; ità *Terent. In loco verò laudo.*

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, ſimul & vitare memento
Crimen avaritiæ; nam ſunt contraria famæ.

Pugnant inter ſe luxus & avaritia; nam alterum eſt profuſi, alterum ſordidi; utrumque vitium juxtà fugiendum eſt, utpote quòd fœdam pariat famam: ſiquidem qui nimiùm parci ſunt, audiunt κυμινοπρίσται, id eſt, cumini ſectores, & σῦκα μέριζε, id eſt, ficus divide, ſimiliaque; qui luxu ſua profundunt, Nepotes & Lucrones appellantur.

Loquaci parùm credendum. XX.

Nolito quædam referenti credere ſemper:
Exigua eſt tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non ſtatim fides habenda iis qui ſemper aliquid novi rumoris adferunt, déque aliorum factis renunciant aliquid; parùm enim credendum iis qui multa loquuntur; propterea quòd huic vitio vanitas ſoleat eſſe admixta.

Ebrius vinum non accuſet. XXI.

Quòd potu peccas, ignoſcere tu tibi noli:
Nam nullum crimen vini eſt, ſed culpa bibentis.

Vulgus ità ſolet excuſare ſua peccata; Vinum in cauſa

Fortuna non quærenda ſorte. XII.

Quid Deus intendat, noli perquirere ſorte:
Quod ſtatuat de te, ſine te deliberat ipſe.

Senſus hic eſt: Nè ſortilegiis ac malis artibus inquiras quid de te futurum ſit, quandoquidem id Deus ſciri non vult, neque enim te in conſilium adhibet, cùm aliquid decernit de te: quod ſi te vellet id ſcire, nimirum accerſeret te in conſilium.

Luxus odium generat. XIII.

Invidiam nimio cultu vitare memento:
Quæ ſi non lædit, tamen hanc ſufferre moleſtum eſt.

Germanus ſenſus ſic ſe habet: Nè nimio ſplendore ſtrepitúque vitæ conflaveris tibi hominum odium, quod tametſi non poſſit te lædere, tamen moleſtum eſt vivere obnoxium odio multorum: ac per ſe jucundum eſt omnibus eſſe charum, etiamſi nihil utilitatis indè capias. Quanquam hic ablativus, *nimio cultu*, non referatur ad verbum *vitare*, ſed ad *invidiam*, ut ſubaudias *conflatam*, aut *ex* nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum judicium. XIV.

Eſto animo forti, cum ſis damnatus inique.
Nemo diu gaudet qui judice vincit iniquo.

Nè abjicias animum ſi adverſarius vicit te præter jus; nec enim diu exultabit: ſed quod perperam pronunciavit judex, id Deus rejudicabit.

Reconciliatis lis non refricanda. XV.

Litis præteritæ noli maledicta referre:
Poſt inimicitias iram meminiſſe, malorum eſt.

Poſt reditum in gratiam non oportet litis anteactæ convitia refricare, ſed obliviſci ſuperiorum injuriarum: finitâ enim ſimultate, debet & irarum eſſe finis: ſecùs autem facere, malorum eſt. Græci vocant μνησικακίαν, verbo videlicet infami, præteritorum malorum memoriam.

Teipſum neque lauda, neque culpa. XVI.

Ne te collaudes, nec te culpaveris ipſe:
Hoc faciunt ſtulti, quos gloria vexat inanis.

Teipſum nec vituperes, nec laudes: utrunque enim videtur

affectantis

capillatam, ut eâ parte teneri poſſit; verùm ſi ſemel ſe verterit; ab occipitio calva eſt, ut jam apprehendi nequeat. Hoc eſt, Opportunitas cùm contingit teneri poteſt; non redit autem cùm voles, ſi neglexeris. Hic admonendum illud quod Græci fingunt de Deo Καιρῷ, de quo nos copiosè in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod ſequitur ſpecta, quódque imminet antè videto.
Illum imitare Deum qui partem ſpectat utramque.

Ex præteritis futura collige; ex præteritis bene ſecúſve geſtis conſilium cape, quo pacto futuris occurras: exemplo *Jani* Dei Romani, quem bifrontem fingebat antiquitas; quòd oporteat prudentem virum πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id eſt, à fronte & à tergo (ut inquit *Homerus)* habere oculos; illud autem ſequitur nos quod præteriit, & à tergo eſt.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcior eſto.
Pauca voluptati debentur, plura ſaluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex ſalutis ac bonæ valetudinis ratione, quam voluptatis. Non enim in morbo tantùm oportet ab intemperantia cavere, verum etiam cùm rectè valeamus parciùs utendum eſt rebus omnibus, nempe ſomno, potu, cibo, Venere, luſu, ne in morbum incidamus. Et nonnihil dandum eſt voluptati, multò plus tamen ſaluti; quâ perditâ pereunt ſimul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contempſeris unus,
Nè nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini; tamen ſapientis eſt non pugnare ſolum adverſus univerſos. Nam fruſtrà ſapit qui ſolus ſapit, cùm omnibus deſipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum eſt, cura ſalutis.
Tempora nè culpes, cùm ſis tibi cauſa doloris.

Ante omnia bonæ valetudinis rationem habe, nè ſi tuâ intemperantiâ in morbum incideris, poſtea pudore reji-

fuit, Bene potus hoc dixi. Verum tibi ipſi imputa, non vino; quod tuo vitio noxium fuit, non ſuo.

Amicis conſilia credenda. XXII.

Conſilium arcanum tacito committe ſodali :
Corporis auxilium Medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave nè quemvis conſulas, ſed eum duntaxat cujus fidem in tacendo perſpectam habeas, nè non ſolùm non opituletur, ſed lædat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuivis aperias, ſed Medico notæ fidei, qui celet & ſuccurrat.

Succeſſus malorum nè te offendat. XXIII.

Succeſſus indignos noli (tu) ferre moleſtè :
Indulget fortuna malis, ut lædere poſſit.

In hoc verſu multi laborant : Quidam (s) elidunt in *ſucceſſus*; verùm ſi tu tolles *tu*, dictionem planè hic ſupervacuam, nihil ſupererit ſcrupuli. Nè te cruciet proſperitas quæ nonnunquam contingit indignis. Non enim illis favet fortuna, ſed inſidiatur, & illicit, ut poſtea graviùs lædat.

Futurus caſus providendus. XXIV.

Proſpice, qui veniunt, hos caſus eſſe ferendos :
Nam leviùs lædit quicquid prævideris antè.

Quicquid accidere poteſt homini, id antequam accidat tecum meditare, ut non ſubitum ſit ſi acciderit. Minùs enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti.

Animus in adverſis ſpe fovendus. XXV.

Rebus in adverſis animum ſubmittere noli;
Spem retine, ſpes una hominem nec morte relinquit.

Cùm fortuna ſævit, ſuſtine teipſum animi fortitudine, ac ſerva rebus ſecundis, nec abjicias ſpem, quæ ſola nec morientem relinquit. Quamdiu enim anima eſt, ſpes eſt. Et in Pyxide *Pandoræ* ſola ſpes in labro hæſit. Item *Ovid.*
Vivere ſpe vidi, qui moriturus erat.

Opportunitas, cùm contingit, tenenda. XXVI.

Rem, tibi quam noſcis aptam, dimittere noli :
Fronte capillata, poſt eſt Occaſio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ tibi ſit apta, ſtatim arripe : Nam Occaſio frontem habet

& tantum ſilentii dabis amicitiæ, quantum patietur & fama tua & teſtimonii religio.

Blandiloquentia ſuſpecta. III.

Sermones blandos, blæſoſque cavere memento:
Simplicitas veri ſana eſt, fraus ficta loquendi.

Veritatis ſimplex eſt oratio, inſidioſa eſt blandiloquentia; proinde ſuſpecta ſemper eſſe debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignavia fertur:
Nam cùm animus languet, conſumit inertia corpus.

Ignava & otioſa vita fugienda eſt: nam torpor animi corpori quoque ſitum & languorem adducit; animi exercitatio corporis valetudini confert.

Animus feſſus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut poſſis animo quemvis ſufferre laborem.

Animus, ſeriis negotiis fatigatus, aliquando relaxandus eſt honeſtis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis viribus ad ferendos labores ſufficiat. Nam *Quod caret alternâ requie durabile non eſt.*

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum nè carpſeris unquam;
Exemplo ſimili nè te derideat alter.

Quod in alio feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictáve, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi ſors dederit, tabulis ſuprema notato;
Augendo ſerva, nè ſis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex teſtamento tuorum, id ſerva, nè fias vulgo fabula. *Quæ ſors ſuprema* (id eſt, *hæreditas*) *dederit* tibi, *notato*, id eſt, inſcribe tabulis teſtamentariis: vel, *notata*, id eſt ſcripta tabulis; ea *augendo ſerva*, id eſt, ità ſerva, ut augeas etiam: vulgus enim multa dicere ſolet in νεοπλύτους, id eſt, in novas nactos divitias.

Senectus ſit munifica.

Cùm tibi divitiæ ſuperant in fine ſenectæ,
Munificus facito vivas, non parcus amicos.

Eſt

cias culpam in cœli inſalubritatem aut ſoli, ſicuti vulgus ſolet : nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non obſervanda. XXXI.

Somnia nè cures : nam mens humana quod optat
Cùm vigilat, ſperans, per ſomnum cernit id ipſum.

Quidam anxiè obſervant ſua ſomnia, & ex his de futuris æſtimant, cùm ſomnia dormientium naſcantur ex affectibus vigilantium; neque ſignificent quid ſit eventurum, ſed quod aliquando cogitaveris, dormienti repræſentent.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. III. PRÆFATIO.

HOC quicunque velis carmen cognoſcere, Lector,
Hæc præcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitæ.
Inſtrue præceptis animam, nec diſcere ceſſes :
Nam ſine doctrinâ vita eſt quaſi mortis imago.
Commoda multa feres : ſin autem ſpreveris illud,
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

Hoc eſt Procœmii loco. Abſque ratione bene vivendi vita non eſt vita, ſed ſimulacrum mortis. Hoc carmen utiliſſima vitæ præcepta tradit, ſi ſtudeas cognoſcere; ſin ſpreveris, teipſum contempſeris, non ſcriptorem; ſiquidem tua res agitur, non illius,

Rectè agendo aliorum linguam nè timeas. I.

Cùm rectè vivas, nè cures verba malorum :
Arbitrii noſtri non eſt quid quiſque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cùm tu nihil facias mali, eſto contentus conſcientiâ rectè factorum : nam in te ſitum eſt ut bene agas; non eſt in te ſitum quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus teſtis, ſalvo tamen antè pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si citeris teſtis in crimine amici, celabis pro virili maleficium illius; ità tamen ut ipſe non lædas famam tuam & tan-

Conſentire videtur qui tacet. XIV.

Quod noſti haud rectè factum nolito tacere;
Nè videare malos imitari velle tacendo.

Noli diſſimulare, ſi quid videris non rectè fieri: videris enim probare, cum ſiles. Silentium enim aliquando conſenſus eſſe videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

Judicis auxilium ſub iniqua lege rogato:
Ipſæ etiam leges cupiunt ut jure regantur.

Si premeris *iniqua lege*, hoc eſt, durâ & inhumanâ, confugias ad judicis æquitatem. Non enim hoc eſt contra leges, ſed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex eſt, cùm ſummo jure contenditur. Veluti ſi pauper in vincula conjiciatur quòd non alat patrem, cùm lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior eſt, ut terreat. In his judex, hoc eſt, Prætor, aut Princeps, poteſt ſuccurrere.

Feras quæ culpâ tuâ pateris. XVI.

Quod merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi ſis, ipſum, te judice, damna.

Incommodum quod tuâ culpâ tibi accidit, non imputabis alii quàm tibi; &, cùm tibi ſis conſcius, damna teipſum, tuique judex eſto, & eâ te pœnâ dignum exiſtimato.

Multa legenda, ſed cum judicio. XVII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa:
Nam miranda canunt, ſed non credenda, Poëtæ.

Multa quidem legas, ſed cum judicio. Non enim omnia vera ſunt quæ legis apud Poëtas. Fortaſſis pro *perlege* legendum eſt *perline*, hoc eſt, dele, & corrige; etiamſi *Planudes* vertit μετέρχεο.

Modeſtè in convivio loquendum. XVIII.

Inter convivas fac ſis ſermone modeſtus;
Nè dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro eſt locus eloquentiæ, in cubiculo ſilentii; in conviviis, alternis ac moderatis ſermonibus uti convenit, iiſque venuſtis & amœnis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate moleſti ſunt reliquis convivis, quibus non relinquunt loquendi ſpatium.

Ira

Eſt vitium hoc ſenſibus peculiare, ut quò propiùs accedant ad mortem, hòc ſint contractiores: *(ſuperant)* id eſt, ſuperſunt & abundant, *(in fine ſenectæ)* id eſt, in extrema ſenectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, ſed amicis, qui te faveant obſequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Utile conſilium dominus nè deſpice ſervi.
Nullius ſenſum, ſi prodeſt, tempſeris unquam.

Propter autoris humilitatem non eſt contemnenda ſalubris ſententia. Nec ſpectandum eſt quis dicat, ſed quid dicatur.

Præſenti utendum fortunâ. X.

Rebus & in cenſu ſi non eſt quod fuit antè,
Fac vivas contentus eo quod tempora præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ non eſt utendum eodem ſplendore quo priùs, ſed contentus eris eo genere vitæ quod præſens fortuna tibi præbet; & quod adeſt, boni conſules.

Uxor ſpe dotis non ducenda. XI.

Uxorem fuge nè ducas ſub nomine dotis:
Nec retinere velis, ſi cœperit eſſe moleſta.

(Fuge) id eſt, cave *nè ducas uxorem ſub nomine dotis*, id eſt, dotis cauſâ. Et ſi duxeris dotatam, nè dotis reſpectu eam retineas, ſi tibi gravis ſit; ſed, contemptâ dote, repudies. Quanquam id apud Chriſtianos non habet locum.

Alieno ſæpe exemplo, XII.

Multorum diſce exemplo, quæ facta ſequaris,
Quæ fugias; vita eſt nobis aliena magiſtra.

Qui ſuis diſcunt periculis quid expediat, magnâ mercede diſcunt: ſapiens ex aliorum vita ſumit vivendi conſilium. Hoc illi infamiam conflavit; cavebo nè quid ſimile faciam; Hoc illi bene ceſſit; imitabor.

Nihil ultra vires tentandum. XIII.

Quod potes, id tentes: operis nè pondere preſſus
Succumbat labor, & fruſtra tentata relinquas.

Priùs expende vires tuas quàm aggrediare negotium; nè poſtea, victus difficultate, turpiter relinquas quod temerè ſuſcepiſti.

Conſi-

pietate non ægrâ; id eſt; non coactè neque gravatim, ſed promptè & alacriter: Et, ſi quid inciderit diſſidii inter parentes, ità alteri obſequaris, ut alteram non offendas; ſed pietas tua careat omni moleſtiâ.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. IV. PRÆFATIO.

Securam quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitiis hærere animum, quæ moribus obſunt;
Hæc præcepta tibi ſemper relegenda memento:
Invenies aliquid in quo te utare magiſtro.

Et hoc procemium eſt quarti libri. Si vis eſſe liber ab omnibus vitiis, & nullius mali conſcius vivere, hæc ſemper habeas præ manibus; in quibus aliquid invenies in quo teipſo magiſtro poſſis uti; hoc eſt, tu ipſe regas ac moderetis vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

Deſpice divitias, ſi vis animo eſſe beatus;
Quas qui ſuſpiciunt, mendicant ſemper avari.

Non jubet abjicere divitias, ſed non magni facere: etenim qui has *ſuſpiciunt*, hoc eſt, mirantur ac magni faciunt, dum non audent uti quæ poſſident, & ſemper aliquid accumulant, *ſemper mendicant*, hoc eſt, egeni ſunt.

Vivere ad naturam, optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris quod poſtulat uſus.

Si metiaris ſumptus uſu, hoc eſt, neceſſitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta eſt, cùm cupiditates immenſum deſiderant.

Res ratione agendæ. III.

Cùm ſis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ non eſt, dicere cæcam.

Si res malè tibi ſuccedant tuâpte negligentiâ, nè conferas culpam in Fortunam, & illam *cæcam* appelles, cùm tu ipſe magis parùm proſpexeris. Poteſt accipi bifariam *(quæ non eſt,)* id eſt, quæ nulla eſt; fingunt enim mortales hanc

Iracundia uxoris non formidanda. XIX.

Conjugis iratæ noli tu verba timere:
Nam lacrymis ſtruit inſidias, dum fœmina plorat.

Uxores lacrymas habent in promptu; his expugnant viros. Admonet igitur nè quid commoveatur hujuſmodi lacrymis: fingunt enim eas ſæpenumerò, quò viros ſuos fallant; velut cùm ſimulant ſe commoveri zelotypiâ, ut ſuum adulterium diſſimulent; aut iratas ſe fingunt ei quem efflictim amant. Pro *noli tu*, legendum arbitror *nolito.*

Quæſitis utendum, non abutendum. XX.

Utere quæſitis, ſed nè videaris abuti:
Qui ſua conſumunt, cùm deeſt aliena ſequuntur.

Utere quæ paraſti, non abutere; nè profuſis bonis tuis, cogaris vel impudentur rogare aliena, vel ſerviliter ex alieno vivere, vel periculoſe furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non eſſe timendam;
Quæ bona ſi non eſt, finis tamen illa malorum eſt.

Mors vel ob hoc timenda non eſt, quod finis eſt omnium hujus vitæ malorum.

Uxor loquax, ſi proba ferenda. XXII.

Uxoris linguam, ſi frugi eſt, ferre memento:
Namque malum eſt nil velli pati, nec poſſe tacere.

In amicis leviuſcula quædam vitia ferenda ſunt, ſi alioqui probi fuerint: velut in uxore, ſi paulò ſit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum eſt, ſi alioqui pudica eſt & *frugi*, hoc eſt, ſuo fungens officio; maximè, quod linguæ morbus ei ſexui peculiaris eſt. Malus eſt is qui nihil vitii ferre poteſt in aliis, præſertim cùm res facilis ſit tacere. Sic enim uxor deſinet obgannire, ſi nihil reſpondeas, quemadmodum ſolitus eſt *Socrates*

Pietas erga Parentes. XXIII.

Dilige non ægrâ charos pietate parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

Pietas, amor, & cultus eſt erga parentes, patriam, Deum, & ſiquis loco parentum eſt. Quidam veluti legibus coacti colunt parentes, non ex animo. *Dilige parentes charos*

pietate

Suſpicio ſtatim expedienda. IX.

Quod tibi ſubjectum eſt, confeſtim diſcute quid ſit:
Namque ſolent, primò quæ ſunt neglecta, nocere.

Quæ ſuſpicionem habent mali, ea noli negligere; ſed ſtatim examina, & exquire cujuſmodi ſint. Nam initiis facillimè medeberis, ſi quid mali ſit: at neglecta creſcunt, & maximè lædunt poſtea. Veluti ſi ſuſpicaberis amicum alieniore eſſe in te animo, noli negligere quid ſibi velit, ſed excute unde hoc natum ſit: &, ſi quid eſt, ſtatim occurre naſcenti malo.

Venus abſtinentiâ cohibenda. X.

Cùm te detineat Veneris damnoſa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica eſt.

Cave nè duplices morbum tuum; unus enim utcunque fertur, duo ſimul ferri non poſſunt. Amare damnoſa res, damnoſa gula; quod ſi pariter utroque laboras malo, supereſt ut mox ad egeſtatem redigaris. *Gulam* vocat ſtudium exquiſitorum ciborum, eámque dicit ventris amicam, quòd per eam venter ſaginatur, res & fama decreſcit.

Homo malus, fera peſſima. XI.

Cùm tibi proponas animalia cuncta timere,
Unum hominem tibi præcipio plus eſſe timendum.

Cùm tuâ ſponte putas omnes feras eſſe timendas, meo præcepto unum animal maximè timebis, nempe Hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cùm tibi prævalidæ fuerint in corpore vires,
Fac ſapias; ſic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corporis, non ſtatim vir fortis eris, niſi adjunxeris ingenii vim, hoc eſt, ſapientiam, qua corporis robore rectè utaris.

Amicus cordi medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, ſi forte laboras:
Nec quiſquam melior medicus quàm fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis ſanat, hic verbis. Aliter, Si quid

hanc Deam cùm nulla ſit. Aut, *quæ non eſt*, ſubaudi *cæca.*

Amor pecuniæ, ad uſum. IV.

Dilige denarium, ſed parcè dilige formam,
Quam nemo ſanctus nec honeſtus captat habere.

Amare pecuniam ad uſum, prudentis eſt: amare ut formâ paſcas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam ſoli mali captant.

In Valetudine nè opibus parcas. V.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento:
Æger dives habet nummos, ſed non habet ipſum.

Cùm agitur de corporis valetudine, nè tum parcas divitiis tuis. Etenim qui morbo non ſuccurrit nè minuat pecuniam, is habet quidem nummos, at ſeipſum non habet, cùm male valeat. Mavult nummos eſſe ſalvos quàm ſeipſum, & illis frui quàm ſeipſo. Fortaſſe pro *ſed*, legendum *ſe.*

Caſtigatio paterna ferenda. VI.

Verbera cùm tuleris diſcens aliquando magiſtri,
Fer patris imperium, cùm verbis exit ad iram.

Vapulaſti puer à præceptore cùm diſceres literas; multò magis ferre convenit, cùm pater te verbis objurgat. Tuliſti literatoris tyrannidem multò ſeveriorem; feras & patris imperium, qui etiam cùm iraſcitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & utilia agenda. VII.

Res age quæ proſunt: rurſus vitare memento
In quibus error ineſt, nec ſpes eſt certa laboris.

De quibus dubitas, ea nè feceris. Age illa ex quibus certa ſperatur utilitas. Rurſus in quibus falli poſſis, & incertum eſt, profutura ſint an nocitura, ab iis abſtineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes gratis concede roganti:
Nam rectè feciſſe bonis in parte lucrorum eſt.

Dona libenter, ſi quid potes. Nam lucrum eſt non damnum, quod contuleris in bonos: & beneficium dando accepit qui digno dedit. Redit enim cum fœnore quod probo viro bene feceris.

Opes ſæpenumerò ſubita fortuna eripit homini, veluti incendio, ferro, bello, naufragio: verùm ars eripi non poteſt. Hæc itaque certiſſima poſſeſſio eſt, quæ ſemper & ubique te poſſit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia perſpicito tacitus quæ quiſque loquatur:
Sermo hominum mores & celat & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis quàm illius oratio: hoc eſt certiſſimum animi ſpeculum. Igitur ſi vis hominem cujuſmodi ſit cognoſcere, perpendi tecum qualis ſit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, ſi loquatur ex animo; & celat idem, ſi vel taceat, vel diſſimulanter loquatur.

Ars uſu juvanda. XXI.

Exerce ſtudium, quamvis perceperis artem.
Ut cura ingenium, ſic & manus adjuvat uſum.

Ut evaneſcunt diſciplinæ, niſi exercitatione confirmes: ſic artificium opere confirmandum erit, nè excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multùm nè cures venturi tempora lethi:
Non timet is mortem qui ſcit contemnere vitam.

Si vis liber eſſe à metu mortis, diſce vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet *Ariſtoteles*) nullius rei jucunda fruitio eſt, niſi quam aliquo modo contempſeris.

Diſcendum & docendum. XXIII.

Diſce, ſed à doctis; indoctos ipſe doceto:
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Diſce, non à quovis, ſed ab his qui poſſunt docere: Rurſum, quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilium enim rerum ſcientia non eſt premenda, ſed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod proſit, ſi tu vis vivere ſanus:
Morbi cauſa mali eſt homini quandoque voluptas.

Nè biberis ſupra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas ſæpenumerò conciliat homini moleſtum & diutinum morbum.

quid morbi inciderit, magis amicum accerſe quam medicum.

Sacrificium, ſpiritus contribulatus. XIV.

Cum ſis ipſe nocens, moritur cur victima pro te?
Stultitia eſt, morte alterius ſperare ſalutem.

Veteres credebant expiari ſcelus commiſſum mactatâ pecude, quæ nihil commiſerat, & pro alieno peccato innocens dabat pœnas; cùm is qui peccavit potius mactari debuerit quàm victima. Stlutè autem ſperabant alienam mortem ſibi ſaluti fore, cùm ſua quemque mala de ſuo dependere oporteat.

Amicus ex moribus deligendus. XV.

Cum tibi vel ſocium vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna eſt hominis, ſed vita petenda.

Amicus quem velis adjungere non æſtimandus eſt è cenſu, ſed ex moribus. Idem oportet fieri in Uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Utere quæſitis opibus, fuge nomen avari:
Quid tibi divitiæ proſunt, ſi pauper abundas?

Fruſtrà paraſti divitias, ſi partis uti non audes, & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, ſi quæ habes nihil plus tibi proſunt quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam ſervare cupis dum vivis honeſtam,
Fac fugias animo quæ ſunt mala gaudia vitæ,

Si cupis honeſtam tueri famam, noli amare voluptates inhoneſtas, nempe gulæ, libidinis, & ſimilium.

Senem etiam delirum nè irriſeris. XVIII.

Cum ſapias animo, noli irridere ſenectam:
Nam quicunque ſenex, ſenſus puerilis in illo eſt.

Cùm per ætatem vigeat ingenium tuum & animi vis, noli deridere ſenectutem, quæ minùs animo valeat. Deſipiſcit enim omnis ſenex, & ad puerilem ſtultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum eſt.

Opes fluxæ; Ars perpetua. XIX.

Diſce aliquid; nam cum ſubitò fortuna recedit,
Ars remanet, vitamque hominis non deſerit unquam.

quàm ſemel diſcere; cùm ſcire pulchrum ſit, & pudendum nihil velle diſcere. Ergò honeſtum velle.

Rebus utendum ad ſobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lis eſt & juncta voluntas:
Quod lautum eſt animo complectere, ſed fuge lites,

Excerpe quod ineſt boni: fuge quod adjunctum eſt mali. Exhilarat potatio, diſcutit curas; utere hâc commoditate: rurſus ebrietas incitat ad jurgia; hoc cave. Item Venus delectat ſed habet ſua jurgia: Ama igitur abſque diſſidiis.

Triſtibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demiſſos animo ac tacitos vitare memento:
Quâ flumen placidum eſt, forſan latet altius unda.

Triſtes ac tacitos vita; videntur enim aliquid magni mali moliri: quemadmodum cavendum eſt flumen eâ parte quâ tranquillum eſt, nam illud profundiſſimum eſſe ſolet. Ità *Cæſar* magis metuebat *Brutum* & *Caſſium*, pallidos ac tacitos, quàm *Antonium* ebrium.

Sors ſorti conferenda. XXXII.

Cum tibi diſpliceat rerum fortuna tuarum,
Alterius ſpecta, quo ſis diſcrimine pejor.

Quoties tædet te tua ſortis, confer eam cum aliorum fortunâ; & videbis te nihil pejorem, hoc eſt, infeliciorem, multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes, id tenta: nam littus carpere remis
Tutius eſt multò, quàm velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quàm magna. Tutius enim multò navigare juxta littus, ac remis uti, quàm paſſis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum juſto iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem juſtum pravè contendere noli:
Semper enim Deus injuſtas ulciſcitur iras.

(*Noli pravè*) hoc eſt, malitioſe & datâ operâ, ac perverſe, contendere cum homine juſto. Nam Deus nunquam relinquit inultum.

Nè damnes quod probaveris. XXV.

Laudâris quodcunque palàm, quodcunque probâris,
Proſpice nè rurſus levitatis crimine damnes.

Levis & inconſtans videberis, ſi, quod aliquando coram multis laudâris, idem poſtea damnes. Quòd ſi mutâſti ſententiam, fac ſileas. *Crimine*, id eſt, ſuſpicione, & cum vituperio.

Circumſpectus ſis in utrâque fortunâ. XXVI.

Tranquillis rebus quæ ſunt adverſa caveto:
Rurſus in adverſis melius ſperare memento.

Nè ſecurus ſis cùm fortuna tranquilla eſt, ſed tempeſtatem cave. Rurſus, cum fortuna ſævit, animum ſuſtine ſpe melioris fortunæ, quæ ſucceſſura ſit. In ſecundis rebus timenda ſunt adverſa, nè ſis ſupinus; in adverſis ſperanda ſunt lætiora, nè deficias animo.

Studio creſcit ſapientia. XXVII.

Diſcere nè ceſſes; curâ ſapientia creſcit.
Rara datur longo prudentia temporis uſu.

Juxta *Solonis* ſententiam, Oportet ſeneſcere ſemper aliquid addiſcentes. Nam (*rara,*) hoc eſt, ſingularis & eximia, prudentia contingit (*longo uſu,*) id eſt, diuturnâ experientiâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut ſit ſenſus; ſemper diſce; ſtudio creſcit ſapientia. Nam pauci ſunt qui prudentes evadunt experientiâ rerum; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures ſtultitiam non exuunt hâc vitâ. Certiſſima ac breviſſima ad ſapientiam via eſt doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu ſæpe probâris,
Una dies qualis fuerit monſtrabit amicus.

Nè laudes amicum effuſiùs cujus non feceris periculum; ſiquidem ille ſæpius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuiſſe ſe quàm tu prædicâras.

Diſcere nè pudeat. XXIX.

Nè pudeat, quæ neſcieris, tu velle doceri:
Scire aliquid laus eſt, pudor eſt nil diſcere velle.

Quidam ſtulto quodam pudore malunt ſemper neſcire

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodeſſe poſſunt in multis, neceſſe eſt ut aliquando muſſet injurias, id eſt, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut poſtea per illos ſuis prodeſſe poſſit. Nam ſi reſiſtens reddiderit eos hoſtes, nec ſuis prodeſſe poterit.

Caſtiga teipſum. XL.

Cùm quid peccaris, caſtiga te ipſe ſubinde:
Vulnera dum ſanas, dolor eſt medicina doloris.

Ubi ſenſeris te alicubi peccâſſe, ſtatim pœnas ſumito de teipſo, & noli tibi ignoſcere; teipſum objurga, tibi ipſi laboris aliquid indicito. Nam ut in ſanandis vulneribus dolor dolore ſanatur; ſi quidem, ne doleat vulnus, infundis acria quæ mordent: ſic iſta reprehenſio, tametſi amara eſt, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnâris nunquam poſt longum tempus amicum:
Mutavit mores; ſed pignora prima memento.

Si is cum quo tibi fuerit diutina conſuetudo fortè mutatis moribus alius eſſe cœperit, hoc debes tribuere veteri neceſſitudini, ne vituperes eum, etiamſi non eſt dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officiis quò ſis magè, charior eſto:
Nè nomen ſubeas quod dicitur Officiperda.

Ut ſis charus omnibus, eſto gratus (*officiis*) id eſt, beneficiis & benemeritis. Inviſum enim apud omnes eſt nomen *Officiperdæ*. Sic enim vocant eum in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit atque id quod confertur in ingratum.

Suſpicionem tolle. XLIII.

Suſpectus caveas nè ſis miſer omnibus horis:
Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt.

Qui ſibi fingit periculum, is nunquam non miſer vivit. Nihil igitur huic aptius quàm mors, quandoquidem non poteſt jucundè vivere. *Suſpectus* hic accipitur activè, pro ſuſpicioſo.

Fortuna utraque æque ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere querendo:
Sed gaude potiùs, tibi ſi contingat habere.

Si divitiæ contingant, gaude; ſi ereptæ fuerint, nolito cruciari, ſed tunc utere Philoſophiâ. Neque enim tantum boni habent, ut ſit admodum dolendum ſi perierint; neque rurſus tantum mali, ut non ſint libenter accipiendæ, ſi fortè contigerint. Conſtat carmen eſſe depravatum. Arbitror legendum, *Noli mœrere querendo.* Porrò *querendo* non eſt à *quæro*, ſed à *quæror* deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Eſt jactura gravis, quæ ſunt, amittere damnis:
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum eſt: At damna rerum nemo poteſt æquo animo ferre. In his igitur cavendum ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi vitæ promittere noli:
Quocunque ingrederis, ſequitur mors corporis umbra.

Nemo poteſt ſibi longævitatem promittere, cùm mors hominem, quòcunque eat, non aliter inſequatur quàm umbra corpus. Fortaſſe legendum, *Corpus ut umbra.*

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum ſine creſcat aratro:
Nè credas placare Deum, dum cæde litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergò thure litandum eſt illi, hoc eſt, re innoxiâ, & minimi ſumptûs. At hodie plerique Chriſtianorum, licet apud hos ſublatus ſit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos ſibi tantùm non devinctos eſſe putant, ſi eis gemmas, aurum, argentum, ſerica ſuſpenderint, vel oſtentanda tantùm, in luxum paucorum vertenda: immemores, hæc ſemper à ſanctis fuiſſe contempta, &, ſi fortè obtigerint, in egentium uſus fuiſſe effuſa.

A potentioribus læſus diſſimula. XXXIX.

Cede locum læſus fortunæ, cede potenti:
Lædere qui potuit, prodeſſe aliquando valebit.

Brevitas memoriæ amica. XLIX.

Miraris verbis nudis me ſcribere verſus :
Hos brevitas ſenſus fecit conjungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda eſt : melius enim meminimus quæ brevia ſunt. Idcirco nudis verbis ſingula præcepta ſingulis Diſtichis complecti voluit, ut apertior eſſet & brevior.

Dicta Sapientum, è GRÆCIS, ut habetur, à neſcio quo Græculo utcunque collecta, vel conficta potius : *Eraſmo* interprete.

Periandri Corinthii.

OMnibus placeto.
Periculoſa temeritas.
Semper voluptates ſunt mortales, honores autem immortales.
Amicis adversâ fortunâ utentibus idem eſto.
Lucrum turpe res peſſima.
Infortunium tuum celato, nè voluptate afficias inimicos.
Veritati adhæreto.
Violentiam oderis.
Voluptati tempera.
Pietatem ſectare.
A vitiis abſtine.
Supplicibus miſericors eſto.
Sapientum utere conſuetudine.
Bonos in pretio habeto.
Probrum fugito.
Ea facito quorum non poſſit pœnitere.
Quod juſtum eſt imitare.
Bene meritos honora.
Calumniam oderis.
Cùm erràris, muta conſilium.
Omnibus teipſum præbe.
Magiſtratus metue.
Quicquid promiſeris facito.
Age quæ juſta ſunt.
Principibus cede.
A Jurejurando abſtine.
Laudato honeſta.
Beneficium repende.
Bona res quies.
Liberos inſtitue.
Litem oderis.
Audi quæ ad te pertinent.
Reſponde in tempore.
Nè cui invideas.
Oculos moderare.

Humanitas erga ſervos. XLIV.

Cùm fueris ſervos proprios mercatus in uſus,
Et famulos dicas; homines tamen eſſe memento.

Sic utere ſervis tuis, licèt empti ſunt, ut memineris homines eſſe, non pecudes; Quòd empti ſunt, fortunæ fuit, quòd homines ſunt, in hoc tibi ſunt pares.

Occaſionem rei commodæ nè prætermittas. XLV.

Quam primum rapienda tibi eſt occaſio prima;
Ne rurſus quæras quæ jam neglexeris antè.

Occaſio, quam antè dixit frontem habere capillatam, ſtatim eſt arripienda: nè, ſi ſe ſubduxerit, fruſtrà quæras poſtea, quam priùs contempſeras.

Non lætandum de repentino obitu. XLV.

Morte repentinâ noli gaudere malorum:
Felices obeunt, quorum ſine crimine vita eſt.

Si mali ſubitò moriantur, dolendum magis eſt quàm gaudendum. Gaudendum potiùs in morte bonorum, quorum mors felix eſt. Vel ſic, Si videris malos ſubitò tolli, noli gaudere: Contingit idem bonis & innocentibus; ut intelligas hoc caſu accidere, non vindictâ numinis.

Pauper ſimulatum vitet amicum. XLVII.

Cum conjux tibi ſit, nec res, & fama laboret;
Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris uxorem quæ laboret famâ, hoc eſt, de quâ homines malè loquuntur; (*ducas*) id eſt exiſtimes, nomen amici vitandum eſſe, utpote inimicum famæ tuæ: videberis enim proſtituere uxorem hoc prætextu: & hoc nomine divites pauperum uxores captant. Tametſi poteſt & alius eſſe ſenſus, nimirum hic; Si ſit tibi uxor re ſatis lautâ famâque ſecundâ, noli te dare in familiaritatem potentum, nè quid labis uxori tibique contrahas.

Junge ſtudium. XLVIII.

Cum tibi contingat ſtudio cognoſcere multa,
Fac diſcas multa, & vites non velle doceri.

Quò plura didiceris, hoc plura ſtude cognoſcere; nè videaris indocilis ullius rei.

Brevitas

Ante omnia venerare numen.
Parentes reverere.
Voluptatem coerce.
Inimicum nè putes amicum.
Inter amicos nè ſis judex.
Nè lingua præcurrat mentem.
Legibus pare.
Nè quid nimis.
Audito libenter.
Inimicitiam ſolve.
Uxorem ducito ex æqualibus; nè, ſi ex ditioribus duxeris, dominos tibi pares non affines.

Cleobuli Lindii.

Nè ſis unquam elatus.
Libros evolve.
Juſtè judicato.
A maledicentiâ temperato.
Parentes patientiâ vince.
Inferiorem nè rejicias.
Nè teipſum præcipites in diſcrimen.
Res amici diligas, & perinde ſerves ut tuas.
Quod oderis, alteri nè feceris.
Nè cui miniteris: eſt enim muliebre.
Citiùs ad infortunatos amicos, quàm fortunatos proficiſcere.
Lapis auri index, aurum hominum.
Mendax calumnia vitam corrumpit.
Mendaces odit quiſquis prudens ac ſapiens.
Domûs curam age. (erudi.
Liberos tibi chariſſimos
Bonis benefacito.
Suſpicionem abjicito.
Beneficii accepti memento.
Aliena nè concupiſcas.
Voto nihil pretioſius.

Chilonis Lacedæmonii.

Noſce teipſum.
Temperantiam exerce.
Tempori pare.
Multitudini place.
Moribus probatus eſto.
Oderis calumnias.
Nè cui invideas mortalia.
Turpia fuge.
Juſtè rem para.
Sapientiâ utere.
Nè quid ſuſpiceris.
Nè fueris oneroſus.

Solonis Athenienſis.

Deum cole.
Amicis ſuccurre.
Veritatem ſuſtineto.
Legibus pareto.

Ira-

Spem foveto.
Affabilis eſto.
Diuturnam amicitiam cuſtodi.
Concordiam ſectare.
Nè loquaris ad gratiam.
Nè tempori credideris.
Nè quavis de re doleas.
Seniorem reverere.
Parcito tanquam immortalis.
Sperato tanquam mortalis.
Nè efferaris gloriâ.
Cede magnis.
Mortalia cogita.
Nè prior injuriam facias.
Mortuum nè rodito.
Conſule inculpaté.
Teipſum nè negligas.
Mortem oppete pro patria.
Ex ingenuis liberos crea.
Arcanum cela.
Opportunitatem exſpecta.
Largire cum utilitate.
Dolorem fuge.
Amicis utere.
Delecta amicos.

Biantis.

In ſpeculo teipſum contemplare, &, ſi formoſus apparebis, age quæ deceant formam : ſin deformis, quod in facie minus eſt, id morum penſato pulchritudine.

De numine nè malè loquere, quid ſit autem auſculta.

Audito multa, loquere pauca.

Priùs intellige, & deinde ad opus accede.

Nè ob divitias laudâris virum indignum.

Perſuaſione cape, non vi.

Compara in adoleſcentiâ quidem modeſtiam, in ſenectute verò ſapientiam.

Pittaci Mitylenæi.

Quæ facturus es, ea nè prædixeris : fruſtratus enim rideberis.
Depoſitum redde.
A familiaribus in minutis rebus læſus, feras.
Amico nè maledixeris.
Uxori dominare.
Quæ feceris parentibus, eadem à liberis exſpecta.
Deſidioſus nè eſto.
Nè contende cum parentibus, etiamſi juſta dixeris.
Nè geras imperium, priuſquam parere didiceris.
Infortunatum nè irriſeris.
Quæ fieri non poſſunt, cave nè concupiſcas.
Nè feſtinaveris loqui.
Noſce teipſum.

Ante

Biantis, Carmine Heroico.

Q*Uænam ſumma boni? Mens quæ ſibi conſcia recti.*
Id eſt, Quid optimum? Animus bene ſibi conſcius.

Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.
Id eſt, Homini maxima pernicies eſt ab homine.

Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.
Dives eſt, non qui multa poſſidet, ſed qui ſuâ ſorte contentus eſt. Avarus omnis pauper eſt, qui, quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.
Mulier etiam pauper indotata non eſt, ſi caſta eſt.

Quæ caſta eſt? De quâ mentiri fama veretur.
Caſta non eſt de quâ fama turpiter loquitur.

Quod prudentis opus? Cum poſſit, nolle nocere.
Quod ſtulti proprium? Non poſſe, & velle nocere.
Proprium prudentis eſt, etiam cum poſſit, nolle tamen ulciſci. Malus, etiam cùm non poſſit, optat tamen lædere.

Pittaci, Carmine Iambico Trimetro.

L*Oqui ignorabit, qui tacere neſciet.*
Ejuſdem eſt artis, rectè tacere, & rectè loqui.

Bono probari malo, quàm multis malis.
Non refert quàm multi laudent te, ſed quales: nam ab improbis laudari, vituperari eſt.

Demens ſuperbis invidet felicibus.
Stultitiæ eſt cruciari felicitate malorum, quaſi in vulgaribus bonis ſit ſita felicitas.

Demens dolorem ridet infelicium.
Æquè ſtultum eſt gaudere calamitate malorum, quaſi non antè fuerint infelices.

Pareto legi, quiſquis legem ſanxeris.
Quod aliis præſcripſeris, ipſe ſervato.

Plures amicos re ſecundâ compares:
Paucos amicos rebus adverſis probes.
Proſpera fortuna conciliat multos amicos: at reflante fortunâ pauci manent, ſed ſinceri.

CLEO-

Iracundiæ moderare.
Malos odio proſequitor.
Parentes reverere.
Nemini invideto.
Nè jurato.
Cogita quod juſtum eſt.
Virtutem laudato.

Thaletis Mileſii.

Principem honora.
Similis tui ſis.
Quod adeſt, boni conſulito.
Gloriam ſectare.
Pacem dilige.
Suſurronem ex ædibus ejice.
Amicos probato.
Nemini promittito.
A vitiis abſtineto.
Vitæ curam age.
Laudatus eſto apud omnes.

DICTA SAPIENTUM, ex AUSONII Carmine; atque in his extrema ſententia ferè ſemper eſt gemina, & Diſticho comprehenditur.

Periandri, Carmine Phaleucio.

N*Unquam diſcrepat utile à decoro,*
Idem eſt, Nihil utile quod non eſt honeſtum.

Plus eſt ſolicitus magis beatus.
Id eſt, Quò quiſquam ditior, hoc magis ſolicitus vivit.

Mortem optare malum, timere pejus.
Miſer eſt qui tædio vitæ mortem optat: ſed miſerior, qui ſemper timet mortem.

Faxis ut libeat quod eſt neceſſe.
Quod neceſſe eſt facere, fac ut libenter facias.

Multis terribilis, caveto multos.
Quem multi timent, is multos timeat neceſſe eſt.

Si fortuna juvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.
Ne extollaris Fortunæ proſperitate: In rebus adverſis nè frangaris animo.

Biantis,

Vive memor mortis, nè ſis immemor & ſalutis.
Triſtia cuncta exſuperes aut animo, aut amico.

In rebus adverſis, aut amici conſuetudine pelle mœrorem, aut animo te ſuſtine.

Tu bene ſi quod facias, non meminiſſe fas eſt.

Benefacta tua prædicent alii.

Grata ſenectus homini, quæ parilis juventæ:
Illa juventus gravior, quæ ſimilis ſenectæ.

Florida ſenectus ſimillima eſt adoleſcentiæ: moroſa juventus ſimillima eſt ſenectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta ſunt.

Nemo beatus, niſi qui feliciter diem obierit.

Par pari jugato conjux, diſſidet quod impar eſt.

Firmiſſima eſt amicitia quæ inter pares coiit.

Non erunt honores unquàm fortuiti muneris.

Honor verus virtutis eſt præmium, non munus fortunæ.

Clàm coarguas propinquam, ſed palàm laudaveris.

Amicum laudato palàm, ſed errantem occultè corripe.

Pulcrius multò parari, quàm creari nobilem.

Clarior eſt nobilitas quam ipſe tuis virtutibus tibi parâris, quam quæ ex majorum imaginibus contingit.

Certa ſi decreta ſors eſt, quid cavere proderit?
Sive ſunt incerta cuncta, quid timere convenit?

Si fatum vitari non poteſt, quid prodeſt præſciſſe? Sin incertum, ſtultum eſt timere, quod an eventurum ſit neſcias.

THALETIS, Verſu Pentametro.

Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.

Quod apud alium puderet facere, nè ſolus quidem auſis facere, veluti teipſo teſte.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Etiam poſt mortem vivit gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.

Sile, ſi quid eſt in animo facere; ne quis impediat.

CLEOBULI, Carmine Aſclepiadeo.

Quantò plùs liceat, tam libeat minus.
Quò potentior eſt, hòc magis cave nè quid pecces: & quò plus tibi permittunt homines ob principatum, hòc ipſe minus permittas tibi.

Fortunæ invidia eſt immeritus miſer.
Cùm bonis malè eſt, fortunæ imputatur, cùm ea ſæpe magnatum ſit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.
Felicitas malè parta non eſt diuturna.

Ignoſces aliis multa, nihil tibi.
In alios lenis eſto, in teipſum ſeverus.

Parcit quiſque bonis, prodere vult bonos.
Qui bonos viros tradit in manus bonorum, is ſervat, non perdit, quos prodit. Quanquam ſuſpicor legendum,

Parcit quiſque bonis, prodere vult malos;
Ut ſit ſenſus, Qui malos ac nocentes afficit ſupplicio, is miſeretur bonorum & innocentium, quos ab horum violentiâ liberat, Et (*quiſque*) poſitum eſt pro (*quiſquis.*)

Majorum meritis gloria non datur:
Turpis ſæpe datur fama minoribus.
Laus parentum non tribuitur poſteris: at probra parentum ſæpe objiciuntur liberis.

CHILONIS, Carmine Choriambico, ex Choriambis tribus & Amphibracho: videtur Sotadicum.

Nolo minor me timeat, deſpiciatve major.
Sic eſt moderanda vitæ ratio, ut nec inferioribus ſis formidini, quod eſt tyrannicum; nec ſuperioribus contemptui, quod eſt abjectæ fortunæ.

Vive memor mortis, immemor ut ſis ſalutis.
Sic fuge turpia, quaſi hodie moriturus: ſic cura honeſta ſtudia, quaſi ſemper victurus. Quanquam hic verſus depravatus eſt; ſuſpicor ità legendum.

Vive memor mortis, ut ſis memor & ſalutis. Aut ſic,

Vive

Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi,

Qui intellexit periculum, is novit cavere periculum: temeritas autem rem periculosè aggreditur, quia neſcit timere.

Auxilia humilia firma conſenſus facit.

Concordia fortia facit etiam quæ ſunt imbecillia; contrà Diſcordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio ſumitur, non ponitur.

Nobis in manu eſt, incipere amare: ubi cœperis, jam illi ſervus es, nec potes excutere cum velis.

Aut amat, aut odit, mulier: nihil eſt tertium.

Mulier nimis eſt vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam hujuſmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad triſtem partem ſtrenua ſuſpicio.

Qui parùm ſunt felices, magis laborant ſuſpicione. Vel ſic, Suſpicio plerumque vergit in partem deteriorem. *Strenua* hic idem ac propenſum ſignificat.

Ames parentem, ſi æquus eſt; ſi aliter feras.

Bonum parentem ama; difficilem tolero, vel ob hoc, quia pater eſt. *Æquus* dixit pro commodo & humano.

Aſpicere oportet quod poſſis deperdere.

Serva quod nolis perire: Oculus autem, hoc eſt, præſentia domini, optimus rei cuſtos.

Amici vitia ſi feras, facis tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cùm non admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba eſt ſervitus.

Aliis ſervire durum eſt, ſi quis liber ſit natus, & aliis imperare ſolitus.

Abſentem lædit cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adeſt, cum quâ loquendum eſt: Itaque perinde eſt ac ſi non adeſſet ipſe.

Amans iratus multa mentitur ſibi.

Multa enim conſtituit in animo, quæ non præſtat poſtea. *Egóne illam, quæ me? quæ illam?* Terent.

Avarus

Crux eſt, ſi metuas vincere quod nequeas.

Auget ſibi moleſtiam qui timet quod vitari non poteſt.

Cum verè objurgas, ſic, inimice, juvas.

Præſtat verè carpi ab inimico, quàm falsò laudari ab amico.

Nil nimium; ſatis eſt; nè ſit & hoc nimium.

Nè quid nimis: nam modus omnibus in rebus eſt optimus.

Sequuntur *Mimi Publiani*, ab *Eraſmo* caſtigati & elucidati.

ERASM. ROTEROD. Lectori, *S. D.*

IN hos depravatiſſimè ſcriptos reperi commentariolos, longè prodigioſiores quàm in Catonem; qui neque cœlum neque terram attingerent, & tamen accuratiſſimè depictos ceu rem ſacram, O ſeculum illud infelix! Sunt plerique Senarii Iambici, ſed Latinæ *Comœdiæ libertatem non fugientes: ſiquod diverſum genus inciderit, annotabimus. Cæterum, qui ſcire volet à quàm portentoſis mendis hos* Mimos *vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante noſtram editionem habebant vulgati Codices. Vale Lector, & fruere.*

ALienum eſt, quicquid optando evenit.

Senſus eſt, Id quod noſtro ſtudio paratur, verè noſtrum eſt; quod votis contingit, alienum eſt, nempe quod fortuna poſſit arripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alii futuri ſunt in te.

Animus

Avaro quid mali optes, niſi ut vivat diu?
Propterea quòd miſerrimè vivat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.
Quamdiu doles, nequid tibi ipſi fidas; nihil enim ſani ſuadet dolor: expecta donec reſidet ægritudo, tum ſtatue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, noſtrum aliis placet.
Suæ quemque ſortis pœnitet; Aliena miramur verbis duntaxat; cæterùm ſi ad rem ventum ſit, pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus eſt, crimen ſeni.
Amor, voluptas eſt in juvene; ſcelus in ſene, non voluptas.

Anus cùm ludit, morti delicias facit.
Anum vicinam morti non decet luſus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus idem qui ſanat facit.
Deſiderii vulnus ſanat idem qui facit, ſi ſui copiam facit: Alluſit ad *Telephi* fabulam.

Ad pœnitendum properat, citò qui judicat.
Nè ſtatim pronunties: nam præcipitati judicii ſæpe pœnitet.

Amicos res opimæ parant, adverſæ probant.
Et hoc carmen depravatum eſt: fortè ſic legendum, *Amicum opimæ res parant, triſtes probant:* Secunda fortunat conciliat amicos, adverſa explorat ficti ſint an veri.

Aleator quantò in arte eſt melior, tantò eſt nequior.
Hoc eſt carmen Tochaicum. In malâ re quo magis excellis, tanto ſceleratior es: veluti miles quo melior eſt, hôc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remiſſio.
Arcus frangitur, ſi nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis eſt gratum, quo opus eſt, ultrò ſi offeras.
Beneficium precibus extortum, magnam gratiæ partem perdidit: quod ultrò oblatum eſt, id bis gratum.

Avarus ipſe miſeriæ cauſa eſt ſuæ.

Nam ſuâ ſponte & volens pauper eſt.

Amans quid cupiat ſcit; quid ſapiat, non videt.

Amans ſine judicio cupit, nec expendit ſalubre ſit an perniciosum id quod cupit.

Amans quod ſuſpicatur vigilans ſomniat.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt; & inani ſpe ſibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Triſtia facilè ſparguntur in vulgus; quæ recta ſunt & honeſta vix creduntur.

Amor extorqueri non poteſt, elabi poteſt.

Amor non poteſt ſubitò vique expelli, ſed paulatim poteſt elabi.

Ab amante lacrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lacrymis placatur.

Apertè mala cùm eſt mulier, tum demum eſt bona.

Fucatum & fraudulentum animal eſt mulier, eaque minimè noxia cùm palàm eſt mala. Indicat nullam eſſe bonam.

Avarum facilè capias, ubi non ſis idem.

Avarum non poteſt ferre avarus. Vel, Facilè fallas avarum, niſi ſis idem quod ille eſt, avarus & ipſe.

Amare & ſapere vix Deo conceditur.

Non eſt ejuſdem, amare & ſanæ mentis eſſe. Perinde quaſi velis cum ratione inſanire, quemadmodum habet *Terentius.*

Avarus, niſi cum moritur, nihil rectè facit.

Etenim cùm moritur, tum demum permittit alios ſuis opibus frui.

Aſtutè dum celatur ſe ætas indicat.

Senectus celari non poteſt. Niſi fortè ſic legendum eſt, *Aſtu crimen celatur, ætas indicat.* Tempus enim aperit omnia.

Avarus damno potius quàm ſapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, ſed is qui magni facit pecuniam.

Arctiùs alligat mutua benevolentia quàm affinitas ſanguinis. Fortè verſiculus hic ita legendus eſt.

Benevolus animus maxima eſt cognatio.

Nam & hoc modo carmen cònſtat, & in hac litera, nempe B, reperiebatur.

Beneficium ſæpe dare, docere eſt reddere.

Qui ſæpius bene meretur de aliquo, is provocat gratitudinem quâdam pertinaciâ benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia eſt.

Qui malus eſt & bene loquitur, is plus quam malus eſt.

Bona opinio homini tutior pecuniâ eſt.

Tutior eſt habere bonam famam, quàm divitias.

Bonum tametſi ſupprimitur, non extinguitur.

Veritas & juſtitia premi poſſunt ad tempus, ſed emergunt poſteà.

Bis vincit qui ſe vincit in victoriâ.

Qui moderatè utitur victoriâ, bis vincit, primùm hoſtem, deinde animum.

Benignus etiam dandi cauſam cogitat.

Qui liberalis eſt non expectat ut rogetur, ſed ultrò quærit occaſionem largiendi.

Bis interimitur qui ſuis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipſi miniſtravimus occaſionem. Veluti ſiquis hominem evehat ad magiſtratum; à quo poſteà ſubvertatur.

Bene dormit qui non ſentit quam malè dormiat.

Cum abeſt ſenſus mali, nihil eſt mali. Veluti ſiquis altò ſomno obrutus, non ſentiat incommoditatem ſtrati.

Bonorum crimen eſt officioſus miſer.

Si calamitoſus eſt qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti cui dicunt adverſari fortunam: vel ſic; Quum eget neceſſariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris proprium ſplendorem obtinet.

Decus rectè factorum non poteſt obſcurari; lucet enim in ipſo pectore, ſi non reſpondet opinio populi.

Benè cogitata ſi excidunt, non occidunt.

Beneficium dare qui neſcit, injuſtè petit.

Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipſe nemini benefacit.

Bonum eſt, fugienda aſpicere alieno in malo,

Idem *Plautus. Feliciter ſapit qui alieno periculo ſapit.*

Quid tibi ſit fugiendum, id diſcas non tuo malo; ſed ex aliorum malis exemplum ſumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere eſt.

Felicius eſt dare quàm accipere: perdit enim libertatem quiſquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora eſt, ut non alicui ſit mala.

Nulla fortuna ſecunda eſt, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori eſt, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines; adactam gravius.

Beneficia plura recipit qui ſcit reddere.

Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obſequium accommodas.

Nam & illum adjuvas, & re ejuſdem malefacti reum facis.

Bonus animus læſus, gravius multò iraſcitur.

Lenis animus cum incandeſcit, vehementius commovetur.

Bona mors eſt homini vitæ quæ extinguit mala.

Miſeris mors eſt optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit.

Hunc verſum nominatim citat *Aulus Gellius* inter Mimos Publianos.

Blanditiâ, non imperio, ſit dulcis Venus,

Jucundum eſt cum ex animo quis redamatur, non cùm extorquetur mulieris obſequium.

Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat.

Qui probus eſt ipſe; nunquam alteri peccanti aſſentitur.

Beneficium ſe dediſſe qui dicit, petit.

Commemoratio beneficii dati eſt repoſcentis gratiam.

Conjunctio animi maxima eſt cognatio,

Crudelem medicum intemperans æger facit.
Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora remedia deſcendere, nempè ſectionem, aut uſtionem, & ſimilia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.
Ejus vita fuerit inviſa oportet, cujus amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit
Non eſt ſtatim fidendum inimico. Facilè diſſolvitur benevolentia, at non ſarcitur. Et Ira omnium tardiſſime ſeneſcit.

Citiùs venit periculum quod contemnitur.
Magis nocet periculum his qui negligunt, quàm qui cavent.

Caſta virum matrona parendo imperat.
Pudica uxor impetrat obſequio ſuo, ut quicquid velit faciat maritos; & magis imperat cùm obſequitur, quàm cum exigit.

Citò ignominia fit ſuperbi gloria.
Arrogantiam ſemper ſequitur infamia, & qui inſolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Conſilio melius vincas quàm iracundiâ.
Ira præceps eſt, prudentia ſedata. Hâc citiùs efficies quæ voles, quàm violentiâ & ferociâ.

Cuivis dolori remedium eſt patientia.
Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis ſunt remedia; at patientia commune eſt malorum omnium lenimentum.

Cùm vitia proſunt, peccat qui rectè facit.
Cùm expediat eſſe malos, tum nocet eſſe bonos. Et Cùm præmium eſt malefactis, tum benefactis pœna eſt.

Contemni eſt levius, quàm ſtultitiâ percuti.
Satius eſt contemni ob virtutem, quàm ſtultum quid agere.

Comes facundus in viâ pro vehiculo eſt.
Et hic verſus citatur ab *Aulò Gellio*: Jucundus confabulator facit ut non ſentias viæ tædium, perinde ac ſi vehiculo veheris.

Quod rectè propoſueris, etiamſi ad tempus excidit, animo tamen non omnino perit.

Benè perdit nummos, judici cùm dat nocens.

Qui corrumpit judicem pecuniâ, cùm ſit nocens, perdit eam, ſed ſuo bono: proinde benè perdit.

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis.

Ft injuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores boni futuri ſunt, ſi liceat impunè malos eſſe.

Bono juſtitiæ proxima eſt ſeveritas.

Severitas enim eſt juſtitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum cito moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardiſſimè ſeneſcit, apud bonos citò.

Bona Turpitudo eſt quæ periculum indicat.

Aut ſic: *Quæ periculum vindicat.* Satius eſt pudere, quàm pigere: pudor utilis eſt per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præſidia miſericordia.

In alios miſericors, meretur ut in ipſum faventes ſint alii, ſiquid adverſi acciderit.

Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt.

Vileſcit quod conſuetum eſſe cœperit. Bonis rebus nihil debet eſſe charius. Charum eſt autem quod rarum (eſt.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas

Virtuti enim datur, non homini. Et, Tuo beneficio bonus in cæteros omnes utitur.

Crudelis in re adverſâ eſt objurgatio.

Conſolandus eſt amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla eſt dimittenda occaſio.

Nunquam ſatis caveris. Aliquando nocendi eſt omittenda occaſio, cavendi nunquam.

Cui ſemper dederis, ubi neges, rapere imperas.

Qui adſueverit ſemper accipere, is putat jam ſibi deberi quod datur; adeò ut ſi negâris, paratus ſit eripere vi: hoc ad magnates peculiariter attinet.

Cru-

Deliberandum eſt diu quod ſtatuendum eſt ſemel.
De quo non potes niſi ſemel ſtatuere, veluti de matrimonio, de ſacerdotio ; de hoc diu deliberandum eſt priuſquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.
Ne facilè credas accuſanti quempiam.

Dum vita grata eſt, mortis conditio optima eſt.
Tum optimum eſt mori, cùm adhuc dulce eſt vivere.

Damnum appellandum eſt cum malâ famâ lucrum.
Lucrum cum jacturâ famæ damnum eſt, non lucrum.

Ducis in conſilio poſita eſt virtus militum.
Frùſtrà ſunt fortes milites, ni ducis prudentiâ regantur.

Dies quod donat, timeas ; cito raptum venit.
Quod ſubitò contingit, ſubitò ſolet auferre fortuna : fortaſſe (*teneas*) legendum pro (*timeas.*)

Dimiſſum quod neſcitur, non amittitur.
Non eſt damnum quod non ſentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.
In tormentis ſæpe & mentiuntur innocentes, adacti cruciatu.

Etiam peccato rectè præſtatur fides.
Adeò ſervanda eſt fides, ut etiam malis in rebus aliquando præſtanda ſit.

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.
Cupienti etiam feſtinatio videtur mora.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.
Et alienis erratis ſapiens colligit quid ſit ſibi cavendum.

Et deeſt & ſupereſt miſeris cogitatio.
Deeſt, quia non vident, quo pacto poſſint mederi malis : & ſupereſt, quia intelligunt quid debuerint cavere, ſed ſerò.

Etiam oblivisci quod ſcis interdum expedit.
Quædam hujuſmodi ſunt, ut ſint dediſcenda. Legi poterat *quid ſis*, ut ſit ſenſus : Expedit aliquoties meminiſſe magis, quid præſens tempus & res poſtulet, quàm tua dignitas.

Ex hominum quæſtu facta fortuna eſt Dea.

Citò improborum læta in perniciem cadunt.
Non eſt diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.
Videtur accuſare vitam ſuam qui mortem appetit.

Cui plus licet, quam par eſt, plus vult quam licet.
Hunc verſiculum adſcripſi ex *Gellio* : Cui plus permittitur quàm æquum eſt, is plus ſibi ſumit quàm oportet. Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare eſt objurgare cum auxilio eſt opus.
Cum amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non eſt officioſum, ſed damnare eſt. Primùm eximendus eſt calamitate, poſteà objurgandus, quòd ſuâ culpâ in eam inciderit.

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies.
Quotidianâ rerum experientiâ reddimur prudentiores.

Diu apparandum eſt bellum, ut vincas celerius.
Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non diſpendium eſt, ſed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris.
Ingratitudo omnia vitia in ſe complectitur, nullum igitur convitium dici poteſt contumelioſius. Verſus eſt Trochaicus.

De inimico nè loquare malum, nocere ſi cogites.
Si cogites nocere inimico, cave loquaris malè; cavebit enim ille. Stultum eſt igitur malè dicere. Nam ſi amicus eſt, iniquè facis; ſin inimicus, minùs illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutiſſima eſt.
Tutiſſimum eſt, eſſe lentas conſultationes. Nam præcipitata conſilia plerumque ſunt inauſpicata.

Dolor decreſcit, ubi quo creſcat non habet.
Quum malum venerit ad ſummum, tum neceſſe eſt ut fiat remiſſius.

Dediſcere flere Feminam, eſt mendacium.
Id eſt, Femina nunquam hoc dediſcet.

Diſcordiâ fit charior concordia.
Amantium iræ amoris redintegratio eſt.

Deliberan-

Fortunam citius reperias quàm retineas.
Difficillimum eſt retinere fortunam, nè mutetur; & major virtus eſt tueri parta, quàm parare.

Formoſa facies muta commendatio eſt.
Favetur enim formoſis etiamſi nihil dicant.

Fruſtra rogatur qui miſereri non poteſt.
Qui non poteſt molleſcere precibus, quid opus eſt hunc rogare?

Fraus eſt accipere, quod non poſſis reddere.
Dolus eſt accipere beneficium à quoquam, cui non poſſis tantundem reddere.

Fortuna, nimium quem fovet, ſtultum facit.
Magnæ felicitatis comites ſunt ſtultitia & ignorantia.

Fatetur facinus qui judicium fugit.
Qui detrectat judicium, indicat ſe ſibi mali conſcium (eſſe.

Felix improbitas optimorum eſt calamitas.
Quoties fortuna favet improbis; hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras non culpes, quod vitari non poteſt.
Hic verſus nominatim citatur à *Gellio*. Quod mutari corrigique non poteſt, id tacitè ferendum eſt, non vituperandum.

Futura pugnant, ut ſe ſuperari ſinent.
Sic inſtant futura mala, ut tamen vinci vitarique poſſint prudentiâ.

Furor fit læſa ſæpius patientia.
Et hoc carmen citatur à *Gellio*. Lenes cum ſæpiùs provocantur, tandem irritati graviùs iraſcuntur; quia rariùs & ſeriùs commoventur.

Ficta citò ad naturam redierint ſuam.
Simulata non diu durant. Et juxta *Flaccum*,

Naturam expellas furcâ licet, uſque recurret.

Ordo carminis inverſus eſt.

Citò ad naturam ficta redierint ſuam.

Fidem qui perdit non poteſt ultrà perdere.
Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem ſtultitiæ rapit.

Facile

Studium lucri facit; ut Fortuna credatur eſſe Dea, quæ faveat. Aut (*ex. queſtu*) id eſt, querimoniis; nam illi imputant, ſi quid acciderit mali.

Effugere cupiditatem, regnum eſt vincere.

Vincere avaritiam aut iram, plus eſt quàm regnum.

Exuli ubi nuſquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt tanquam mortuus.

Opinor ita legendum,

Cui nuſquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt mortuus.

Id eſt, Exul qui nuſquam habet domum, perinde eſt ut mortuus inſepultus, aut cui non eſt ſepulchrum: exilium enim mors eſt civilis.

Etiam qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt ſibi fieri injuriam nec ii qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non eſt danda occaſio nocendi, ſed potiùs adimenda.

Se denegare patriæ, exilium eſt pati.

Sic enim verſiculum hunc mutavimus. Qui latet & non verſatur in republicâ, is ſuâ ſponte exul eſt.

Etiam capillus unus habet umbram ſuam.

Nihil eſt tam minutum quod non poſſit aliquid.

Eheu quam miſerum eſt fieri metuendo ſenem!

Miſerrimum eſt conſeneſcere metu mali, quod nondum advenerit.

Etiam hoſti eſt æquus qui habet in conſilio fidem.

Qui ſequitur quod dictat fides, non quod dolus, is etiam hoſtibus erit æquus.

Excelſis multò faciliùs caſus nocet.

Ex alto cadentibus periculoſior eſt, ac facilior ruina: Ita periculoſius dejicimur ex altâ fortunâ.

Fidem qui perdit, quò ſe ſervet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod ſe ſervet; qui fidem, nihil habet in quod ſe ſervet.

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

Inſidiatur fortuna cùm blanda eſt, itaq; tum maximè habenda eſt ſuſpecta cùm maximè proſpera eſt.

For-

cui profuſio magis placet. Niſi mavis miſeriam accipere pro penuriâ ſive inopiâ. Nam tum erit ſenſus : Qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius ſenſus argutiſſimus eſt : Frugalitas eſt parſimoniæ vitium, ſed ſub honeſto laudatoque nomine.

Grave præjudicium eſt quod judicium non habet.

Poſt præjudicia ſequuntur judicia, in quibus excutiuntur præjudicia. At grave eſt illud præjudicium quod non ſequitur aliud judicium, ſed ipſum judicium : hoc eſt, veluti ſi princeps præ ſe ferat animum inimicum in quempiam, nullus eſt judex qui ſecus auſit judicare.

Graviſſima eſt probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior eſt ad iram, ita graviùs iraſcitur ſi victa ſit illius bonitas.

Gravis animi pœna eſt, quem poſt factum pœnitet.

Magnam pœnam dedit quem pœnitet facti.

Gravis animus dubiam non habet ſententiam.

Vir conſtans certa habet conſilia.

Grave eſt malum omne quod ſub aſpectu latet.

Malum illud eſt immedicabile quod prætextu bonæ rei perſonatum eſt. Nam hic *aſpectum* vocat *perſonam*.

Graviùs nocet quodcunque inexpertum accidit.

Nova mala graviùs dolent.

Gravior inimicus qui latet ſub pectore.

Affectus vitioſus maximè nocet homini : at is latet ſub pectore, nec poteſt excuti.

Graviſſimum eſt imperium conſuetudinis.

Conſuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut ſtultiſſima quæque ſi ſemel inoleverint, revelli non poſſint.

Grave crimen, etiam cum dictum eſt leviter, nocet.

Veluti ſiquis apud Anglos, vel joco vocet aliquem Proditorem, non caret periculo ob odium criminis.

Heu quam difficile eſt gloriæ cuſtodia?

Fama honeſta facillimè contaminatur, & difficilius eſt eam tueri quàm parare.

Homo extra corpus eſt ſuum, cum iraſcitur.

Non

Facilè adducitur ad vitia qui facili eſt animo; ut *Mitio* ille Terentianus, qui ob facilitatem ſexagenarius novus factus eſt maritus.

Fides, ut anima, unde abiit, nunquam eò redit.

Ut vita ſemel amiſſa nunquam revertitur, ſic nec fides; juxta illud, *Qui ſemel ſcurra, nunquam bonus paterfamilias.*

Fidem nemo unquam perdit niſi qui non habet.

Pecuniam non perdit niſi qui habuit. At fidem is dicitur perdidiſſe qui non habuit, id eſt, qui perfidus fuit.

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Nullum malum venit ſine incurſu alterius mali.

Fulmen eſt, ubi cum poteſtate habitat iracundia.

Verſus eſt Trochaicus: Potens cum iraſcitur, fulminat, non iraſcitur.

Fruſtra, cum ad ſenectam ventum eſt, repetes adoleſcentiam.

Et hic Trochaicus eſt. Non licet rejuveneſcere. Proinde ſeni tractanda ſunt ſenilia.

Falſum maledictum, malevolum mendacium eſt.

Qui convitiatur & mentitur, malitioſè mentitur.

Feminæ naturam regere, deſperare eſt omnium.

Omnes deſperant ſe poſſe regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia faciliùs feras.

Fortuna nulli plus quam conſilium valet.

Conſilium plus efficit quàm felicitas.

Fortuna vitrea eſt, cum ſplendet frangitur.

Vitrum cùm maximè lucet tum facillime frangitur. Ita ſplendidiſſima fortuna minimè durabilis eſt.

Feras quod lædit, ut quod prodeſt perferas.

Ut potiare commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit invidioſum, niſi lateat; Ergo diſſimulanda eſt.

Frugalitas miſeria eſt rumoris boni.

Hunc verſum addidi ex *Gellio*. Eſſe frugalem, rumor quidem bonus eſt, ſed infelix & parùm vulgo laudatus,

cui

Tantundem ferè valet honeſta fama, quantum patrimonium.

Homo neſcit, ſi dolore fortunam invenit.

Non ſentitur dolor quo paratur aliquid commodi.

Honeſtè ſervit, qui ſuccumbit tempori.

Honeſtum eſt ſervire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitâ commodatus, non donatus, eſt.

Vita datur ad tempus, ut, qui dedit, exigat ſuo jure quandocunque velit.

Hæredem ſcire utilius eſt quam quærere.

Quidam codices habent, *ferre* pro *ſcire*. Satius eſt ferre qualemcunque hæredem, quam nullum habere.

Si legas *ſcire*, ſenſus eſt, Præſtat habere liberos quibus tua relinquas, quàm circumſpicere alienos, quibus tua relinquas.

Hæredis fletus ſub perſonâ riſus eſt.

Hic quoque verſus citatur à *Gellio*. Fletus hæredis eſt riſus perſonatus, id eſt, diſſimulatus: gaudet enim, etiamſi fleat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè ſentit de muliere ſæpe nuptâ.

Inferior horret, quicquid peccat ſuperior.

Quod Principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulciſci, vitam accipere eſt alteram.

Jucundiſſima res eſt vindicta, & velut altera vita. Primùm vitam tuetur ſuam, deinde capit voluptatem ex ultione.

Id agas, ne quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non poſſumus: nè quis nos meritò oderit, id cavere poſſumus.

Invitum cùm retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quo magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem lædis, cùm indignum rogas.

Servile eſt, ſupplicem eſſe homini indigno: Læditur igitur ingenuitas.

In

Non eſt apud ſe, quiſquis iraſcitur; Reſpondet illi ſuperior: *Abſenti loquitur qui cum irato litigat.*

Heu quam eſt timidus quicunque mori tutum putat!

Qui mortem contemnit, is vehementer eſt timendus: propterea quòd, Alienæ vitæ dominus eſt quiſquis ſuæ contemptor eſt.

Homo, qui in homine calamitoſo eſt miſericors, meminit ſui.

Intelligit enim ſibi poſſe accidere, ut ſit opus auxilio. Verſus eſt Trochaicus.

Honeſta eſt turpitudo pro bonâ causâ mori.

Glorioſa eſt infamia, vitam impendere juſtitiæ. Et hic Trochaicus eſt.

Habet in adverſis auxilia, qui in ſecundis commodat.

Et hic Trochaicus eſt. Qui, cùm feliciter agit, aliis ſubvenit, huic alii ſubveniunt in rebus adverſis.

Heu quam miſerum eſt lædi ab illo, de quo non poſſis queri!

Et hic Trochaicus eſt. Durum eſt lædi vel ab amico, vel à potente; quòd queri de altero non eſt honeſtum, de altero non eſt tutum.

Hominem experiri multa paupertas jubet.

Paupertas ingenioſa eſt, & artium repertrix: Et, *Ingenium mala ſæpe movent*, juxta *Naſonem.*

Heu dolor! quam miſer eſt, qui in tormento vocem non habet!

Et hic Trochaicus eſt. In tormentis verum exquiritur; ac quidam ità torquentur, ut non auſint verum dicere; ſcientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quam pœnitenda incurrunt homines vivendo diu!

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus eſt.

Habet ſuum venenum blanda oratio.

Inſidioſa eſt blandiloquentia & mellitum venenum.

Homo toties moritur quoties amittit ſuos.

Orbitas mors quædam eſt.

Homo ſemper in ſeſe aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic eſt Iambicus Tetrameter. Nemo non eſt diſſimulator.

Honeſtus rumor, alterum eſt patrimonium.

Tan.

Et hic citatur à *Gellio*. Sic ama, tanquam oſurus; ita confidas amico, ut, ſi fiat inimicus, non multum poſſit lædere.

Invidiam ferre, aut fortis, aut felix poteſt.

Fortunati negligunt invidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax ſemper iracundia.

Eadem eſt ſententia quam ante dixit;

Amans iratus multa mentitur ſibi.

Invidia tacitè, ſed minutè iraſcitur.

Invidus habet iram ſuam, ſed diſſimulatam, & minutam, hoc eſt, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.

Ira ſtatim ſubſidit, odium diuturnum eſt. Odit autem quiſquis eſt inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum eſt, imò ſemper. Hoc ipſum admonet ſapiens Hebræus.

Ab hoſte reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium eſt oblivio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, ſed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hoſtem vincit maximum.

Trochaicus eſt. Fortiſſimi eſt, iram ſuam vincere. Hoc *Alexander*, ille magnus orbis dominator, non potuit,

In malis ſperare bonum niſi innocens nemo ſolet.

Et hic Trochaicus. Bona conſcientia facit, ut in malis ſperemus Superos auxiliaturos.

In vindicando criminoſa eſt celeritas.

Quidam habent, In judicando, Ne ſis præceps vel ad ultionem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem docti eſt metuere.

Sapientis eſt, non contemnere hoſtem quantumvis humilem: poteſt enim per occaſionem nocere,

In calamitoſos riſus etiam injuria eſt.

Miſeri riſu etiam offenduntur. Et, quibus res ſunt minus ſecundæ, ad ſuſpicionem mali rapiunt etiam caſu dicta.

Judex damnatur cum nocens abſolvitur.

Cum abſolvitur nocens, tunc judex non innocens ſit oportet.

Ignoſcere humanum, ubi pudet cui ignoſcitur.

Non

In nullum avarus bonus eſt, in ſe peſſimus.

Nulli benefacit avarus, ſe verò etiam diſcruciat cuſtodiâ rerum ſuarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum eſt beneficium quod ſtatim promptéque datur egenti.

Inſtructa inopia eſt in divitiis cupiditas.

Cupere, cum abundes, inopia quædam eſt, non expedita, ſed inſtructa & onuſta; quaſi dicat, dives inopiæ.

Invitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui diſſimulat peccatum, is invitat ut iterum peccetur.

Jucundum nihil eſt niſi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce quod non pariat ſatietatem, niſi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit contumeliam,

Generoſi & ingenui animi eſt negligere contumeliam. Aut ſic; Generoſus animus impatiens eſt contumeliæ.

Impunè peccat in eum qui peccat rarior.

Forte ſic legendum eſt, impune peccat, cum quis peccat rarior: aut, Impune peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus miſeris omnibus nocet.

Unius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis ſuccurratur cum egeant.

In miſerâ vitâ nulla contumelia eſt.

Hoc carmen variè reperi depravatum, & haud ſcio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem. Niſi ſic mavis, In vitia miſeri contumelia eſt dicere: id eſt, Contumeliæ genus eſt inſectari vitia hominis miſeri qui magis eget conſolatione.

Inopiæ parva deſunt, avaritiæ omnia.

Seneca citat hujuſmodi *Publii* carmen.

Luxuriæ deſunt multa, avaritiæ omnia.

Quanquam hic quoque verſus conſtabit ſi legas, Inopiæ deſunt parva, ſive pauca: quod ego malim. Multa deſiderat pauper ad vitæ uſum, ſed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ita amicum habeas, poſſe ut fieri inimicum putes.

Et

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.

Luxuriæ deſunt multa, avaritiæ omnia.

Hunc verſum citat *Seneca* in controverſiis. Multis profuſor, avarus eget omnibus: illi multis eſt opus, qui multum abſumit; huic nihil eſt ſatis, cum ſit inſatiabilis.

Malignos fieri maximè ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint, contractiùs donent. Hos enim *Malignos* vocat, id eſt, parcos.

Multis minatur, qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo qui uni fecerit.

Mora omnis odio eſt, ſed facit ſapientem.

Moleſta eſt mora in omni re, tamen ea res nos reddit ſapientes, ne quid agamus temere aut inconſultó.

Mala cauſa eſt quæ requirit miſericordiam.

Innocentia non eget miſericordiâ ſed æquum deſiderat judicem. At cùm fiducia rei tota eſt in miſericordiâ judicis, peſſimam habet cauſam.

Mori eſt felicis antequam mortem invocet.

Ille feliciter moritur qui tum moritur dum adhuc jucunda eſt vita, ac nondum hujus tædio mortem optat. Quidam codices pro *felicis*, habens *feliciùs*.

Miſerum eſt tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum eſt cùm non licet loqui quod velis; nam illic multò minus licebit facere quæ velis, ſi loqui non licet.

Miſerrima eſt fortuna quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias: ergo cui nullus invidet, is miſerrimus ſit oportet.

Malus eſt vocandus, qui ſuâ causâ eſt bonus.

Qui bene facit commodi ſui causâ, is malè facit.

Malus, ubi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus.

Diſſimulata malitia peſſima eſt.

Metus cùm venit, rarum habet ſomnus locum.

Timor abigit ſomnum. Aut, Non eſt dormitandum in periculo.

Mori neceſſe eſt, ſed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cum mori non poſſint. At ſemel duntaxat moriendum: nam à morte non

Non ignoſcendum eſt, niſi pœnitet facti.

In rebus dubiis plurima eſt audacia.

Fortè legendum eſt *plurimum* vel *plurimi.* Multum valet audacia. cùm res eſt *dubia*, hoc eſt periculoſa.

Illo nocens ſe damnat quo peccat die.

Quiſquis admittit ſcelus, illicò ſibi damnatus eſt, judice conſcientiâ; etiam ſi judex nemo pronuntiet.

Ita crede amico, nè ſit inimico locus.

Idem dixit antea: *Ita amicum habeas* &c.

Iratus etiam facinus conſilium putat.

Qui iraſcitur, etiam ſcelus putat judicio rectéque fieri: aut iratus lædi ſe putat ab eo qui benè conſulit.

Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex *Gellio*. Qui ſemel expertus, iterum exponit ſe periculo, imprudenter accuſat fortunam. Eſt autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas.

Honor commiſſus indigno non honeſtat eum, ſed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies ut ſuperiori de te famæ fidem habeant homines.

Læſo doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minùs ſentit qui poteſt ulciſci.

Levis eſt fortuna: cito repoſcet quæ dedit.

Fortuna inconſtans ſtatim repetit & aufert, ſi quid dedit.

Lex univerſa eſt, quæ jubet naſci & mori.

Neceſſitas naſcendi & moriendi neminem non complectitur.

Lucrum, ſine damno alterius, fieri non poteſt.

Unius lucrum damnum eſt alterius. At non item in rebus animi.

Laſcivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia ſemper obnoxia eſt infamiæ.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etſi non veretur leges, ut nocens; tamen ti-

met

Invitat enim ut occidat.

Minus decipitur cui negatur celeriter.

Minus enim diu ſperat, & fruſtratur levius.

Mutat ſe bonitas quam irritat injuria.

Boni fiunt mali ſi provoces.

Mulier cùm ſola cogitat malè cogitat.

Mulier apud ſe cogitabunda, aliquid mali volvit in animo: pudor enim cohibet eum ſexum, qui abeſt in ſolitudine.

Maleſacere qui vult, nuſquam non cauſam invenit.

Malis nunquam deeſt occaſio maleſaciendi.

Malevolus ſemper ſuâ naturâ veſcitur.

Etiamſi deeſt præmium maleficii, tamen malevolus fruitur ſuâ malitiâ, & vel gratis malus eſt.

Multos timere debet quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur viciſſim timeat oportet à quibus timetur.

Malè imperando ſummum imperium amittitur.

Summum imperium eſt, bene imperare: id amittitur malè imperando. Aut, Nullum imperium tam potens quod non amittitur ſi tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgò, quæ ſæpius mutant maritum. Aut infelices ſunt, aut incontinentes, aut inconſtantes, aut moroſæ. Quæcunque enim nubit marito ſecundo, priori diſplicuit à quo divertit.

Malum conſilium eſt, quod mutari non poteſt.

Nunquam te involvas hujuſmodi nodo, ut explicare te non poſſis. Hunc verſum adjecimus ex *Aulo Gellio.*

Nihil agere, ſemper infelici eſt optimum.

Qui infortunatus eſt in rebus gerendis, huic optimum eſt in otio vivere.

Nihil peccant oculi, ſi animus oculis imperet.

Oculos incuſamus, quaſi miniſtrent occaſionem malarum cupiditatum: at animus in culpa eſt, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas quod mutari poſſit.

datur reviviſcere. Hoc dictum adverſus eos, qui quotie accidit aliquid in vita moleſti, mortem optant, quaſi liceat reviviſcere.

Malè geritur quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortuna pendet, id parum eſt firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ſibi.

Olim ſolebant inferias exhibere mortuis; hoc perit vivis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus eſt.

Minor eſt, quàm ſervus, dominus qui ſervos timet.

Infra ſervos eſt qui ſervos ſuos timet, nempe mali ſibi conſcius.

Magis hæres fidus naſcitur quàm ſcribitur.

Filius naſcitur hæres; hæredipeta ſcribitur. Hoc adverſus illos, qui fraudatis iis quos natura conjunxit, ob offenſam aliquam res ſuas ad alienos transferunt.

Malo in conſilio fœminæ vincunt viros.

In rebus malis plus ſapiunt fœminæ quàm viri.

Mala eſt voluptas, alienis aſſueſcere.

Dulcis cibus alienus, ſed fœda voluptas eſt aſſueſcere alienis.

Magno cum periculo cuſtoditur quod multis placet.

Trochaicus eſt. Difficile eſt ſervare quod expetunt multi: veluti pecuniam, aut formoſam uxorem.

Mala eſt medicina, ubi aliquid naturæ perit.

Medicina, quæ lædit naturam, dura eſt: veluti quæ membrum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinam ſumus idonei: virtus diſcitur.

Miſeriam neſcire eſt ſine periculo vivere.

Qui ſine periculo vivit, is feliciter vivit; vita tuta, quamvis humilis, feliciſſima eſt.

Male vivunt qui ſe ſemper victuros putant.

Semper enim prorogant in craſtiuum, ſi quid eſt voluptatis aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facies acrius.

Quidam acuunt convitium interpretatione, atque ita magis irritant.

Malè ſecum agit æger, medicum qui hæredem facit.

Invi-

pecces: veluti ſi quis ob impudicam uxorem veneno tollat adulterum, & ſic puniat adulterum ut ipſe fiat veneficus.

Pars beneficii eſt, quid petitur bene ſi neges.

Quidam ita moleſtè dant, ut gratiam amittunt beneficii. Quidam adeò commodè negant ut videantur dediſſe.

Stultum eſt timere quod vitari non poteſt.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat ſe cautum, parcum ſordidus.

Suis quiſque vitiis blanditur, eâque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitas novam.

Et hic citatur ab *Aulo Gellio*. Si ſinas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam deeſt avaro quod habet, quàm quod non habet.

Hunc ſenarium citat *Seneca* in Controverſiis. Avarus non magis utitur ſuis quàm alienis; utriuſque igitur ex æquo caret.

O vita miſero longa, felici brevis!

Et hunc refert *Seneca*. Infelices laborant vitæ tædio; Felicibus mors ante diem videtur accidere, quòd vitæ tædium non ſentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA
Johanni Agricolæ, ſuo fratri, S. D.

NIhil habeo, mi frater, quod vel ego aptius tibi pro noſtra neceſſitudine, ut qui frater ſim tuus, offerre poſſim; vel tu potius pro tua ætate, ut qui prima juventæ ſpatia ingrederis, ex me expectare debeas, quam ut, undecunq; poſſim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vitâ melior evadas. Idque dignum ſtudiis meis, dignum amore noſtro arbitror munus, ea parare tibi quorum uſus non tempore intercidat, non caſibus obnoxius ſit: ſed quemadmodum natura perpetuo devinxit pignore, ita illa quoque quæ à me accipis; ſolida perinde

Nihil exiſtimes verè tuum, ac perpetuum, quod poſſit auferri.

Non citò ruinâ perit vir, qui ruinam timet.

Fortaſſe ſic legendum, ut ſit Trochaicus.

Non citò perit ruinâ, qui ruinam prætimet : id eſt, Non facilè opprimitur incommodo, qui præcavet incommodum; & non facilè opprimitur periculo, qui periculum obſervat.

Neſcis quid optes aut quid fugias, ità ludit dies.

Iambicus eſt Tetrameter. Ità ludit tempus, & fortunæ viciſſitudo, ut ſæpè quæ putâris optima, ſentias maxime nocere, & è contra.

Nunquam periculum ſine periculo vincitur.

Et hic citatur à *Gellio*. Audendum eſt aliquo pacto, ſi cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam ſeſe explicabit.

Nulla tam bona eſt fortuna, de qua nil poſſis quæri.

Trochaicus eſt. Felicitati ſemper aliquid adjunctum eſt incommodi.

Nuſquam melius morimur homines, quàm ubi libenter viximus.

Ibi mori optimum, ubi jucunde viximus. Trochaicus eſt.

Negandi cauſa avaro nunquam deficit.

Qui non dat libenter, ſemper aliquam invenit cauſam cur non det.

Nimium altercando veritas amittitur.

Moderatâ diſceptatione veritas excutitur, at immoderatâ perditur. Id quod prorſus accidit ſophiſticis quibuſdam ac rixoſis diſputatoribus. Hic verſus à *Gellio* citatur.

Quotidiè damnatur, qui ſemper timet.

Qui ſibi conſcius ſemper timet ſupplicium, is quotidie damnatur.

Quotidiè eſt deterior poſterior dies.

Semper ætas vergit in pejus, hoc eſt, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum eſt odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus eſt. Stultum eſt ſic odiſſe peccatum, ut ipſe pecces:

quoque emendet. Quemadmodum enim ad doctrinam præcipuum eſt, Intelligere quæ legas; ita ad virtutem maximum; Facere quæ intelligas.

ISOCRATIS AD DEMONICUM.
Parænefis per *Rodolphum Agricolam* è Græco *in Latinum ſermonem traducta.*

IN multis, Demonice, rebus multùm inveniemus diſtantes bonorum mentes, atque malorum cogitationes; multò verò maximum accepere diſcrimen circa mutuam conſuetudinem vitæ. Hi enim præſentes ſolùm amicos venerantur, ille eos quoque ubi longè abſunt benevolentiâ proſequuntur. Et malorum quidem amicitias tempus exiguum diſſolvit, at bonorum nè omnis quidem ævi tractus extinguit. Quum putem igitur eos qui gloriam expetunt, quique ſuos eruditioni conatus deſtinant, bonos & nequaquam malos decere ſectari, hanc orationem dono tibi miſi, indicium erga te benevolentiæ, ſignumque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos quemadmodum facultatum, itá amicitiæ quoque paternæ hæreditatem ſuſcipere. Video autem & occaſionem nobis convenientem, & præſentis nos opportunitatem temporis adjuvantem, Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu ſapientiæ ſtudio adhuc tenêris, ego deditos illi rectâ viâ deduco. Quicunq; autem adhortatorias ad amicos ſuos orationes conſcribunt, pulchrum illi quidem opus aſſumunt; non tamen circa id, quod eſt in philoſophia præſtantiſſimum, laborant. Qui verò adoleſcentibus præmonſtrant, non ea quibus vehementiam in dicendo conſequantur, ſed quo pacto vitâ moribuſq; induſtrii fiant; tantò magis quàm illi audientibus proſunt, quantum intereſt, quod illi ad ſola ipſos verba conformant, hi verò ipſorum quoq; facta emendant. Quamobrem nos non exhortationem tibi parantes, ſed inſtitutionem tibi ſcribentes, pergamus noſtri te conſilii participem facere, quas res oporteat adoleſcentes deſiderare, &

ſint, perpetuoque tibi adjumento futura. Quod ſi pulchre
apud Poetam ille monuiſſe filium videtur, qui inquit,
Diſce puer virtutem ex me verumq; laborem, Fortunam ex a-
liis, & illi quidem, cujus omnis conatus pendebat ex for-
tuna, omnis ad fortunam labor dirigebatur: non immeritò
virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitam hacte-
nus eis impendi ſtudiis, quæ verâ certiſſimâque ad virtu-
tem ducunt viâ, quæque in rebus humanis quid expeten-
dum ſit, quid fugiendum, quid rectè ſecuſque fiat, ve-
luti in ſpeculo, conſpiciendum nobis, conſiderandumque
proponunt. Cùm ſint autem permulta quæ ad vitæ per-
tinent inſtitutionem, Græcis Latiniſque literis conſcripta;
egregia imprimis & admirabilis *Iſocratis ad Demonicum*
Parænesis mihi videtur. Ea enim ſuavitas eſt dicendi, is
ornatus, & (ut ità dicam) ſculptura orationis; tanta præ-
tereà majeſtas, utilitas, decor præceptorum, ut, ſi quem-
admodum pugiles meditatos quoſdam nodos nexuſque
habent, quibus in certamine ſubitò vel non cogitantes
etiam utantur: ità nos quoque oporteat certa quædam &
ad manum depoſita vitæ habere præcepta, quæ omnes
noſtras, velut ad filum, dirigant actiones, quorumque te-
nax refixa mentibus noſtris memoria, recti nos limitem
egredi ubique vetet; hic libellus aptus vel maximè ad
hanc rem, atque accommodatus mihi videbatur. Eum ita-
que in Latinum ſermonem è Græco converti, rem ſcru-
puloſam conatus, ut numeros quoque quorum ille fuit ob-
ſervantiſſimus, & ſchemata, vel (ut nos dicimus) exor-
nationes orationis, quoad poſſem, imitarer. Per ſimiliter
enim cadentia & deſinentia, & æquata, & contra poſita,
& reliquos id genus ornatus, volvitur oratio. Quorum
ut ſtudioſus, præcipuè Gorgias Leontinus præceptor ip-
ſius, aliique ætatis illius ſophiſtæ fuerunt; ita diligentior
ipſe: ut ſecuti ipſum, non affectati viderentur. Hunc e-
go legendum tibi etiam atque etiam, & ad verbum quoq;
ediſcendum ſentio, ſemperque velut ante oculos tanquam
regulam quandam, vitæque præſcriptum habendum. Ita
fiet ut non ſolum inſtruat os tuum, verum animum
quoque

Hipponici ſuſtulimus naturæ; ad quem, velut exemplar, vitam formes oportet, legemq; tibi mores illos putes, & imitatorem te æmulumq; virtutis paternæ præbeas: turpe namq; fuerit, pictores pulcherrima quæq; exprimere animantium, & liberos non imitari induſtriam parentum. Exiſtimes autem nullum ita pugilem contra adverſarios ſuos decere meditari, ſicut te conſiderare, quo pacto cum patris tui ratione vivendi decertes. Fieri autem non poteſt, ut animum quiſquam taliter formet, niſi multis antè honeſtiſque præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus, animus verò actionibus honeſtis, roborantur. Experiar igitur breviter ea tibi exhibere, quibus obſervandis in vita plurimum videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines conſequuturus.

PRimum quidem piè divina colas; non ſolùm ſacrificans, verùm etiam quod juràris præſtans. Illud enim affluentiæ opum eſt ſignum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare ſemper quidem, præſertim quod civitas: ſic enim ſimul videberis ſacra Deo facere, legibuſque obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere ſe tibi voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, ſed quæ ſanitati conducunt. Id aſſequêris, ſi deſinens laborare, tolerando adhuc labori ſufficies.

Neque in riſum proclivis eſſe velis, neque in verba confidens: illud enim ſtulti eſt, iſtud furentis.

Quæ factu turpia ſunt, nè dictu quidem putes honeſta.

Fac aſſueſcas non triſtis eſſe, ſed cogitabundus: propter illud enim ferox, propter hoc providus eſſe credêris. Putes imprimis decere te modeſtiam, pudorem, juſtitiam, temperantiam; iſtis enim omnibus contineri probitas adoleſcentium videtur. Neque latiturum te, ſi turpe quippiam feceris, ſperes: ut enim alios celes, teipſum tamen conſcium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus obedi, voluptates ſectare gloriæ junctas: oblectatione enim cum honeſtate

quæ rurſus opera vitare; qualibus item hominibus ſe conjungere, & quomodo ſuam ipſorum vitam inſtituere. Quicunque enim vitæ curſum hoc itinere fecerunt, hi ſoli ad ipſam virtutem ingenuè adire potuerunt; quâ non res honeſtior, non conſtantior eſt ulla. Pulchritudo enim vel valetudine perit, vel tempore flaccefcit. Divitiæ vitiorum ſunt potiùs quàm integritatis miniſtræ: facultatem nempe deſidiæ præbentes, & ad voluptatem juvenes incitantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit, ſine illa verò ſæpiùs eum qui id habet offendit: & corpora quidem eorum qui ſe exercent adornat, induſtriam verò mentis obſcurat. Virtutis autem poſſeſſio, quorum bona fide mentibus ipſa coaluerit, ſola conſeneſcit, divitiis potior, utiliorq; generis ſplendore: quæq; fieri nequeunt ab aliis, illa ſuis viribus ſubdens, & multitudini metuenda conſtanter expectat; deſidiam dedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu perfacile eſt ex gloria certaminum Herculis, operumque à Theſeo geſtorum, quibus morum præſtantia tantum laudis inſigne operibus adjecit, ut omnis temporum poſteritas, rebus quas geſſerunt offundere nequiverit oblivionem. Sed & tu quoque memor patris tui vivendi ſectæ, nonne habebis pulchrum & domeſticum eorum quæ à me tibi dicentur exemplum? Neque enim parvi virtutem faciens, neque ſocordiæ deditus egit ætatem; ſed corpus laboribus exercebat, animo pericula ſubibat: neque extra modum divitias expetebat, ſed præſentibus quidem fruebatur bonis, veluti mortalis, gerebatque curam ſuturorum velut immortalis. Neque verò contemptè vitam inſtituerat, ſed elegans erat & magnificus, ſimulque expoſitus amicis. Impenſius laudabat officio ipſum proſequentes, quam generis ſibi neceſſitudine devinctos. Perſuadebat enim multò ad amicitiam efficaciorem eſſe naturam lege, mores genere, electionem neceſſitate. Tempus in præſentia nos deficeret, ſi omnes illius actiones enumerare pergamus: exactéque de illis nobis alio erit loco diſſerendum. Nunc ſignum quoddam

Hipponici

ſi turpe putaveris ſervis tuis imperare, voluptatibus verò ſervire: In adverſis, ſi alienas reſpicias calamitates, tibiq; quod homo ſis in memoriam ſubinde reducas.

Verborum magis quàm pecuniarum depoſita tuere: decet nempe viros jurejurando ſe fideliores præſtare.

Conſentaneum puta, perinde malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferri, nemini dixeris: tantundem expediat ea taceri, & tibi dicenti, & illis qui audierint.

Jusjurandum adactum propter duas accipito cauſas, vel ut teipſum turpi crimine exſolvas, vel ut amicos in magnis periculis ſerves. Pecuniarum autem gratiâ per nullum Numen juraveris: videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniarum cupidus eſſe.

Nullum fac amicum, niſi exploraveris ante, quo pacto prioribus uſus ſit amicis. Spera namque ipſum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem da operam ut permaneas: Tantundem enim dedecoris eſt, & nullum amicum habere, & crebro ſubinde amicos mutare.

Neq; cum damno amicos probes, nec inexpertus ipſorum eſſe velis: Hoc autem facies ſi, & cùm nullius indigeas, te ſimules indigere, & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concredas: deceptus enim opinione, nihil offendes: non deceptus, mores illorum rebus fictis noſces. Amicos proba & ex vitæ adverſitate, & ex periculorum ſocietate. Aurum enim igne perſpicimus, amicos vere inter adverſa cognoſcimus.

Amicos hoc pacto uteris commodiſſimè, ſi non, ut ab eis rogeris, exſpectes, ſed pollicens ultrò ipſis in tempore ſuccurras.

Æquè putes turpe, & ab inimicis ſuperari injuriis, & ab amicis ſuperari beneficiis.

In familiaritate proba non ſolùm malis tuis indolentes, verùm etiam bonis non invidentes: Multos enim, qui cum infelicibus mœrent, proſperitatis illorum invidia torquet.

Abſentium amicorum fac memineris apud præſentes, ut rationem etiam iſtorum quoque abſentium habere videaris.

Circa veſtium elegans, non ſplendidus eſſe velis: Eſt autem elegan-

honeſtate nihil eſt melius, ſine illa nihil eſt pejus.

Obtrectationes divites, tametſi fuerint falſæ: vulgus enim veritatem ignorat, opinionémque potiùs ſpectat.

Sic facito cuncta, velut neminem celaturus: tametſi enim parumper occultes, poſteà tamen detegêris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, ſi appareat ea te non facere, quæ, ſi fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupide didiceris, multa quoq; diſces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus cuſtodias; ac quæ neſcis, ea præceptis adjunge doctrinæ. Æquè namq; turpe eſt, eum qui utilem audit orationem non addiſcere, & cui datur ab amicis munus aliquod non recipere.

Vitæ etiam ſtudio percipiendæ eruditiones impende: ſic enim difficulter ab aliis inventa facilè tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum multis opibus eſſe potiorem: iſtæ enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis eſt Sapientia.

Nè pigeat longum facere iter ad eos qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta tranſire maria, quò cumulatiores opes ſuas efficiant; adoleſcentes verò ne terrâ quidem ſuſtinere proficiſci aliquò, quatenus meliorem ſuam faciant mentem.

Moribus fac ut ſis comis, verbis autem affabilis. Eſt autem comitatis, benignè obvios appellare; affabilitatis, familiariter cum ipſis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis: optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & iſtis amicus fies.

Neque crebrò convenies eoſdem; neque diu cum iis agas de eiſdem: SATIETAS enim omnium.

Exerce ſpontaneis teipſum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe eſt animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem continget, ſi lucrum putaveris in quo gloriam augeas, non quo divitias addas. In ira, ſi talis ſis adverſus peccantes, qualis delinquenti tibi eſſe alios velles. In jucundis,

ſi

que ingratè gratiam ineas, quod multis eveniat, qui faciunt quidem, ſed ægrè amicis inſerviunt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia grave eſt; vel caſtigandi, quia eſt acerbum.

Imprimis cave tibi à potandi conſuetudine: quod ſi quando tulerit tempus, ante ebrietatem ſurge. Cùm fuerit mens vino corrupta patitur idem quod currus ſolent qui ſuos effuderunt aurigas: illi namque nullo ordine ſuis deſtituti rectoribus feruntur; animus quoque plurima peccat, ratione ſubversâ.

Immortalia ſentias, magnitudinem animi præ te ferendo: mortalia verò, moderatè præſentibus perfruendo.

Tantò modeſtiam meliorem immodeſtiâ putes; quantum eſt quod alia quidem omnia perversè facta, lucro ſunt eis, qui illa admittunt; ſola autem immodeſtia damno afficit eam habentes: plerumque enim quos verbis offenderunt, illis rebus pœnas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos qui ſunt renunciaturi: principium enim amicitiæ laus eſt, inimicitiæ vituperium.

Cùm conſulis, præterita ſumas in exemplum futurorum: latens enim, ex eo quod apertum eſt, expeditiſſimè poteris cognoſcere.

Delibera diu, celeriter verò conſice quod decreviſti.

Optimum puta, contingere nobis à Deo proſperitatem, à nobis ipſis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, viſque cum amicis aliquibus de iis communicare, verbis velut de alieno negotio utere. Sic enim & illorum ſententiam noſces, teque ipſum haudquaquam manifeſtum reddes.

Cum ſuper tuis rebus aliquem in conſilium tibi aſſumes, conſidera primùm quo pacto ſuas ipſe res geſſit. Qui enim malè adminiſtravit res ſuas, nunquam bene conſulit in alienis. Ita poteris maximè ad conſulendum excitari, ſi calamitates, quas affert temeritas, ſpectes. Sanitatis namque tunc præcipuè curam habemus, cum valetudinis adverſæ dolorem recordamur.

Regum imitare mores, illorumque vitæ rationem ſectare; vide

elegantis quidem eſſe magnificum, ſplendidi verò profuſum: Ama rerum non immenſam poſſeſſionem, ſed moderatam perfruitionem.

Contemne divitiarum ſtudio occupatos, atque iis quæ habent uti neſcientes. Simile namque contingit illis, quod equum poſſidenti bonum, & equitare neſcienti.

Adnitere divitias tibi, pecunias ſcilicet atque poſſeſſiones comparare. Sunt autem pecuniæ illorum, qui rectè ipſis frui ſciunt; poſſeſſiones, qui ipſis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob cauſas: ut & magnum aliquod damnum reſarcire, & amicis probè laborantibus poſſis opem ferre; ad reliquum vitæ uſum, non plus æquo, ſed moderatè iſta concupiſce. Amplectere quidem præſentia, quæráſque meliora.

Nulli calamitatem exprobrâris; communis enim eſt fortuna, & futurum incertum.

Bonis benefac, honeſtus enim theſaurus eſt gratia quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, ſimile tibi contingit quod qui alienos canes paſcunt. Illi enim danti ſicut temerè occurrenti allatrant: mali quoque eos qui proſunt, ſicut qui nocent, ſimiliter offendunt.

Adulantes averſare, perindè atque fallentes: utrique enim cùm eis fides habetur, injuria afficiunt eos qui ſibi crediderant.

Si amplexus fueris amicos, qui ad peſſima gratificentur; non habebis unquam qui tibi ad ea quæ ſunt optima ſequendum aſſiſtent.

Comem te præbeas iis quibuſcum converſaris, & non inſolentem: ſuperborum enim factum vix ſervi quoque perferent, at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, ſi neque jurgator ſis, neque implacidus, neque cum omnibus contendas, neque iræ eorum cum quibus agis celeriter occurras, neque ſi injuſtè quidem fuerint irati, ſed efferveſcentibus concedas; deinde ipſas, ubi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula ſeriis, neque inter ſeria ridiculis gaudeas. Intempeſtivum enim ubique eſt moleſtum. Neque

ſolis enim iſtis potior eſt ſilentio ſermo, in reliquis melius fuerit tacere quàm loqui.

Gaude cùm tibi contigerint bona, moderatéque dole ubi inciderint mala; neutrius tamen animi in aliis eſſe velis manifeſtus: abſurdum enim eſt reconditas in domibus opes aſſervare, & cogitationem in propatulo poſitam circumferre.

Magis dedecus vites quàm periculum. Oportet enim malis formidabilem eſſe finem vitæ, probis verò vitam cum turpitudine conjunctam.

Conare imprimis vitam in tuto collocare: Quod ſi tamen contigerit in periculum te devocari, quære in bello ſalutem cum honeſta opinione, & non cum pudenda fama: mori namque cunctis providentia decrevit; ſed honeſtâ vitâ decedere, id bonis tantùm viris proprium natura conceſſit.

Nec mirum tibi videatur, ſi multa quæ diximus haudquaquam præſenti tuæ conveniunt ætati. Non enim id me latebat. Sed ſtatui eâdem operâ & præſentis vitæ conſilium tibi proferre, & futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi ſint uſui futura facilè cognoſcas: qui verò tibi cum benevolentiâ conſulat, difficulter conſequaris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, ſed hinc veluti ex ærario proferas, decrevi nihil eorum prætermittere quæcunq; tibi poſſum in conſilium afferre: Gratiam autem habebo Deo ingentem, ſi quam de te concepi, non me fallat opinio, Pleroſque enim videmus, ut cibis jucundiſſimis potiùs quàm ſaluberrimis delectari, ita ſeducentibus à vero amicis potius accedere, quàm illis qui ad meliora hortentur. Te verò puto contrà inſtituiſſe pergere, indicium mihi tuam circa reliquum vitæ cultum induſtriam ſumens. Qui enim rectiſſima ſibi ipſe agere indicit, conſentaneum eſt, eum aliorum ad virtutem exhortantium monita non ſegniter amplecti. Præcipuè excitabit te, ut rerum honeſtarum amore tenearis, ſi perſpexeris quot ex iis voluptates perquàm legitimè habeamus. In ſocordia namque ſatiandarumq; libidinum ſtudio, continuò ſunt dolores voluptatibus adjuncti; enixus verò ad virtutum conatus, modeſtaque vitæ inſtitutio, ſinceras ſemper ſatioreſque referunt oblectationes. Et illic quidem gaviſi primum, poſtea dolemus: hic poſt laborem voluptates

videberis enim amplecti illos, vel æmulari. Itaque apud multitudinem tibi majorem contingit laudem aſſequi, & conſtantiore regum benevolentiâ perfrui.

Obſequere legibus quas reges ſtatuunt: firmiſſimam tamen legem mores illorum putes: ſicut enim qui rempublicam gubernat opus habet populum obſervare, ita & ſub principatu viventem maxime regem decet honorare.

Magiſtratu præditus, nemine ad obeunda miniſteria malo utere. Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa transferetur.

Ex publicis adminiſtrationibus abeas, non opibus cumulatior, ſed gloriâ honeſtior: multis enim opibus præſtantior eſt multitudinis laus.

Nullam rem inhoneſtam neq; dicto neq; facto juveris: videberis enim ipſe talia facere qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, ut aliis ſuperior eſſe poſſis; ſis tamen æquo contentus, ut juſtitiam videaris expetere, non propter imbecillitatem, ſed propter æquitatem.

Elige juſtam potius paupertatem, quam divitias injuſtas: Tantò enim præſtantior eſt opibus juſtitia, ut illæ ſolis viventibus proſint, hæc verò defunctis etiam gloriam præſtet: & illæ paſſim improbis contingant, hæc malis prorſus ſit inacceſſa.

Neminem tibi junxeris eorum quibus injuſtitia lucro eſt, ſed potiùs eos qui propter juſtitiam ferant jacturas. Juſti enim etſi nullâ aliâ re ſuperant injuſtos, honeſtâ tamen ſpe illos antecedunt.

Omnium curam gere quæ ad vitam pertinent, maximéque omnium providentiam tui ipſius exerce; maximum enim in minimo, eſt mens bona in humano corpore.

Operam da ut ſis corpore laborum patiens, animo ſapientiæ appetens: ut illo perficere poſſis decreta, hoc decernere facienda.

Quicquid dicturus es, priùs apud animum tuum expende: multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Puta rerum humanarum nihil eſſe firmum; ita nec in proſperis lætitiâ geſties, nec in adverſis dolore concides.

Duo tibi tempora addicendum deputa, vel cùm ſint aliqua de quibus explorata habeas, vel de quibus dicere eſt neceſſe. In

ſolis

hîc poſt laborem voluptates capimus. In cunctis autem rebus non ita principii meminimus, quemadmodum exitûs ſenſu movemur: plurima enim in vita non propter res agimus, ſed conſequentium gratiâ elaboramus. Cogita autem quòd malis convenit paſſim, quicquid obvium eſt, agere: hanc enim protinus vitæ ſibi regulam præſcripſerunt. Bonos vero oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere reprehenſiones: cuncti enim non perinde oderunt eos qui ſe fallunt, ſicut qui probos ſe jactant, nullâque in re vulgo ſunt præferendi. Rectè quidem: nam ſi eos, qui ſolis verbis fraudem ſtruunt, improbamus; quomodo eos, qui totâ oberrante viâ, non aſpernandos putabimus? Meritóque credimus iſtos non ſolùm in ſeipſos delinquere, ſed & fortunæ eſſe proditores: hæc enim opes gloriamque & amicos peperit; illi verò ſeipſos indignos hâc ſuâ felicitate fecerunt. Quòd ſi oportet eum qui mortalis ſit, ſcrutari conjecturâ cœleſtium mentem, eos arbitror in familiariſſimis ſuis maximè oſtendiſſe, quomodo bonis ſunt maliſque affecti hominibus. Jupiter enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabulæ tradunt, cunctique credunt: & illum quidem propter virtutem immortalitate donavit; hunc propter improbitatem graviſſimis calamitatibus oppreſſit. Quibus utentem exemplis expetere decet honeſtatem, & non modò his quæ nos diximus, ſed ex poetis pulcherrimum quodque ediſcere, & reliquos eruditos, ſi quod dixerunt utile, ſcrutari. Quemadmodum enim videmus apem omnibus floſculis inſidentem & de unoquoque optima carpentem; ità oportet, qui vitæ diſciplinam expetunt, nullius rei rudes eſſe, & undiquequæ ſunt utilia colligere. Vix enim quis, hâc diligentiâ, naturæ poterit errata ſuperare.

FINIS.